OSMANLI DÖNEMİ
RUMELİ PARA VAKIFLARI

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

PROJE YÖNETMENİ

PROF. DR. MEHMET BULUT

EDİTÖR

PROF. DR. MEHMET BULUT

EDİTÖR YARDIMCILARI

PROF. DR. HÜSEYİN ÇINAR - PROF. DR. RAHMAN ADEMİ -
DR. AHMET DEMİR - DR. AYDIN KUDAT - DR. MEHMET DOĞAN -
DR. CEM KORKUT - MEVLÜT ÇAM - MEHMET TUĞRUL

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İZÜ YAYINLARI NO: 31

Kitabın Adı
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARI

Editör
Prof. Dr. Mehmet Bulut

Hazırlayanlar
Mehmet Bulut - Hüseyin Çınar
Rahman Ademi - Ahmet Demir
Aydın Kudat - Mehmet Doğan
Cem Korkut - Mevlüt Çam
Mehmet Tuğrul - Yakup Özsaraç
Hasan Demirtaş - Bora Altay
Faruk Yavuz - Rıdvan Enes Akçatepe

Harita
Dr. Yunus Uğur, Ahmet Baş

Sayfa Tasarımı
Altınoluk Grafik / Mustafa Erguvan

Kapak Tasarımı
İbrahim Yılmaz - Mustafa Yüm

Baskı - Cilt
Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.
İkitelli Osb. Mh., Atatürk Blv.
Haseyad 1. Kısım No:60 D:3C
Başakşehir / İstanbul

Baskı Tarihi
İstanbul, 2019

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı
Araştırma ve Uygulama Merkezi (İSEFAM)
www.izu.edu.tr

Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi
(ADAM) Vakfı
www.adam.org.tr

© Her hakkı mahfuzdur.

ISBN: 978-605-69554-0-2 (Set-12 Cilt)
ISBN: 978-605-69554-1-9

OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARI

HAZIRLAYANLAR

MEHMET BULUT - HÜSEYİN ÇINAR - RAHMAN ADEMİ -
AHMET DEMİR - AYDIN KUDAT - MEHMET DOĞAN - CEM KORKUT -
MEVLÜT ÇAM - MEHMET TUĞRUL - YAKUP ÖZSARAÇ -
HASAN DEMİRTAŞ - BORA ALTAY - FARUK YAVUZ -
RIDVAN ENES AKÇATEPE

İstanbul Zaim Üniversitesi

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

İçindekiler

TAKDİM / 9

TAKİP EDİLEN USUL VE İMLÂ ESASLARI / 13

PARA VAKIFLARINDA GEÇEN TERİMLER VE KAVRAMLAR / 19

SÖZLÜK / 21

I BALKANLARDAKİ OSMANLI MEDENİYETİNDE İKTİSAT, FİNANS VE PARA VAKIFLARI / 46

II. GAYRİMENKULE DAYALI VAKIF MODELİNDEN VAKF-I NUKUDA (PARA VAKIFLARI) OSMANLI TECRÜBESİ / 56

III. OSMANLI BALKAN COĞRAFYASINDA KURULAN PARA VAKIFLARI / 63

IV. VAKFİYELER ve BÖLGELER / 70

V. İKTİSADİ VERİLERİN ANALİZİNE İLİŞKİN YÖNTEM / 74

VI. SERMAYE ve RİBH ORANLARI / 78

VII. SERMAYE GETİRİLERİ VE ÜCRETLER / 86

VIII. PARA VAKIFLARI VE MODERN FİNANS KURUMLARI / 94

IX. FAİZSİZ FİNANS MODELİNİN ÖNCÜSÜ OLARAK PARA VAKIFLARI / 102

X. PARA VAKIFLARI VE MODERN FİNANS KURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI / 107

XI. ŞEHİR VE PARA VAKIFLARI: EDİRNE, FİLİBE, TEKİRDAĞ, SELANİK, ÜSKÜP / 113

XII. PARA VAKIFLARININ PARA İŞLETME YÖNTEMLERİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME / 124

XIII. PARA VAKIFLARINDAN BAZI ÖRNEKLER / 134

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ / 149

KAYNAKÇA / 153

HARİTALAR / 163

İNDEKS / 187

İstanbul Zaim Üniversitesi

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

TAKDİM

Osmanlıların kurduğu devletin -üç kıtada- Asya, Afrika ve Avrupa'da altı asırdan fazla bir dönem devam etmesinde adalet anlayışı içindeki yönetim elitleriyle dürüst iş insanları ve gönüllü öncülerin bu coğrafyalarda yaşayan milletlerin iktisadi, sosyal, kültürel, dini, ilmi vb. alanlardaki ihtiyaçlarını karşılama konusundaki başarıları ile doğrudan ilgisi bulunduğu günden güne daha iyi anlaşılmaktadır. Dini, dili, kültürü ve milliyetine bakılmaksızın insana sadece "eşref-i mahlukat" olarak yaratıldığı için verilen değer temelinde bir arada yaşayan insanların ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında Osmanlıların kurup geliştirdikleri müesseselerin ve onların icra ettikleri fonksiyonların önemli bir rolü bulunduğunda kuşku yoktur.

Osmanlıların geliştirdiği müesseselerin başında vakıflar gelmektedir. İnsanların hatta diğer varlıkların ihtiyaçlarını dikkate alan Osmanlılar, eğitimden sanata, sağlıktan bayındırlık hizmetlerine, kültürden ticaret ve finansa kadar birçok alanda vakıflar kurmuşlardır. Vakıflar içinde yer alan ve Osmanlıların özgün icatları olarak kabul edilen vakıf türlerinden biri de para vakıflarıdır (vakf-ı nukud). Osmanlıları diğer devlet ve medeniyetlerden ayıran belirgin özelliklerinden biri de modern zamanlarda tüm dünyayı hakimiyeti ve etkisi altına alan modern kapitalizmin ve onun faizli finans kurumları olan modern bankalar karşısında kendi değerler sistemi ve dünya görüşlerine uygun ve medeniyet anlayışlarıyla uyumlu finans kurumları olan para vakıflarını kurmuş, geliştirmiş ve süreç içerisinde ülkenin neredeyse her tarafına yaygınlaştırmış olmalarıdır. Bu kurumlar kamu ve özel sektörün dışında üçüncü sektör olarak rol oynayan vakıf anlayışıyla sosyal, kültürel, ekonomik ve finansal alandaki bireysel ve kurumsal ihtiyaçları giderme yanında Osmanlıların en çok önemsediği toplumsal "denge" ile uzun dönemde (*long term*) ekonomik ve finansal "istikrar"ın sürdürülmesinde hayati derecede rol oynadığı söylenebilir.

İstanbul Zaim Üniversitesi

Osmanlılar, para vakıflarını Avrupa'da modern bir sistem olarak kapitalizmin inşa edilmeye ve onun en temel kurumlarından ve sistemin motoru olarak kabul edilen faizli finans kurumlarının şekillenmeye başladığı dönemlerde kurup geliştirdiler. Bu kurumlar önce Avrupa'nın yanı başında, Osmanlı Rumelisi'nde ortaya çıktı ve sonraki dönemlerde Anadolu başta olmak üzere Batı Asya, Kuzey Afrika ve devletin diğer bölgelerinde de yaygınlaştı ve son zamanlara kadar gelişmeye devam etti.

Osmanlı döneminde kurulan para vakıfları ile ilgili daha önceleri belli başlı şehirleri esas alan çalışmalar gerçekleştirildi. Ancak kuruluşundan gelişimine bu genişlik ve kapsamda tüm Osmanlı Avrupası'nda (Rumeli) kurulan para vakıflarını ihtiva eden proje çalışması ilk defa gerçekleştirilmektedir. Elinizdeki bu çalışmada Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivlerinde yer alan belgelerden yola çıkılarak Türkiye (Edirne, Tekirdağ, Kırklareli), Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'da Osmanlı dönemine ait para vakfı ihtiva eden vakfiyeler Osmanlı Türkçesi ve Arapça'dan modern Türkçe'ye kazandırıldı. Ayrıca her vakfiye için Türkçe, İngilizce ve Arapça özetler hazırlandı.

Proje kapsamında Osmanlı dönemi Rumeli para vakıflarına ilişkin analizler de yapıldı. Belli başlı bölge ve ülkelerdeki para vakfı örneklerinden yola çıkılarak bu kurumların geniş Osmanlı coğrafyasında ortaya çıkış şartları, gelişmeleri, işletilme usulleri başta olmak üzere konuyla ilgili tartışmalar üzerinde duruldu ve analizler gerçekleştirildi. Para vakıflarının modern zamanlarda faizsiz finans sisteminin inşası ve kurumsal yapısının geliştirilmesi konusundaki önemi erbabınca iyi bilinmektedir. Bununla birlikte bu kurumlar vasıtasıyla vakfedilen sermaye miktarının ne olduğu, nerede, ne zaman ve ne şekilde değerlendirildiği konuları yanında bu çalışma Osmanlı Balkan coğrafyasında kurulmuş para vakıflarının kuruluş yılı, yeri, kurucuları, vakfedilen para miktarları, işletme oranları (ribh) ve şartları gibi önemli sorulara cevabın bulunabileceği en kapsamlı araştırmaların ilki olduğu söylenebilir.

Yapılan arşiv çalışmaları, para vakıflarının 15. yüzyılda Osmanlı Rumeli bölgesinde ortaya çıktığı (1423), sonrasında da 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar artan oranda gelişimini sürdüğünü göstermektedir. Bu anlamda, Osmanlı Devleti'nde para vakıfları uzun bir dönem boyunca varlığını sürdüren önemli bir kurum haline gelmiştir. Bu kurumlar sayesinde temel fonksiyonu hayrî hizmetler olan vakıfların rolü iktisadi ve finansal alanlara yaygınlaştırılmış ve Osmanlı ekonomisinin "ibadullahın terfi-i ahvalini" gözeten dengesini uzun yıllar boyunca muhafaza ederek "sürdürülebilir iktisadi kalkınma" yaklaşımıyla bu alanlardaki insan ve toplum ihtiyaçlarının karşılanması yanında "insani finans" çerçevesinde kısa, orta ve uzun dönemli finansal istikrarın sağlanması ile yükselen modern kapitalizm karşısında kendi medeniyet, vakıf, iktisat ve finans geleneğine bağlı kalarak kurduğu ve geliştirdiği sistemini istikrar ve denge içinde sürdürmesinde önemli katkılar sağladığı anlaşılmaktadır. Vakıf kurumları içerisinde para vakıfları sade-

ce hayır hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, kamu mallarının üretilmesi, eğitim hizmetlerinin finansmanı, dinî kurumların ayakta kalması ve alt yapı yatırımları gibi hizmetleri yapmakla kalmamış, aynı zamanda vakıf sermayesinden elde edilen gelirler ile finansal istikrara katkı sağlamış, istihdamın genişlemesine katkıda bulunmuş ve kredi maliyetlerindeki dengeleyici rolü yanında işgücü piyasasında da ücretlerin dengelenmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

Proje kapsamında, tespit edilen para vakıflarının sermaye miktarları, ribh oranları, sermaye gelirleri ve ücretler ayrı ayrı alt dönemlere göre tespit edilmiştir. Bu tespitler ışığında, karşılaştırmalı analizlerin sağlıklı gerçekleştirilmesi adına bütün iktisadi veriler gümüş (gr) cinsinden hesaplanmıştır. Bu değerlere ek olarak, bir mal sepeti meydana getirilmiş ve bu mal sepetinin fiyat endeksleri belirlenen alt dönemlere göre oluşturulmuştur. Böylece belirlenen dönemlerin ücret düzeylerinin reel değerler üzerinden analiz edilebilmesinin zemini ortaya çıkarılmıştır. Tabiatıyla eserin bütününde arşiv vesikalarından yola çıkılarak konuyla ilgili yapılan tespit, transkript ve tercüme edilen belgelere ulaşmak suretiyle dini, sosyal, kültürel, iktisadi ve finansal alanlar başta olmak üzere ilgi alanlarına göre araştırmacıların pek çok alanda bu kurumların rolü ve önemini daha yakından fark edebilmelerine imkan sağlayan önemli bir kaynak ortaya çıkarılmış olmaktadır.

Başlangıcından basım aşamasına kadar altı yıldan fazla süren bu proje birçok kişi ve belli başlı kurumların destek ve katkılarıyla ortaya çıktı. Yoğun bir emek ürünü olan bu çalışmada teşekkürü borç bildiğimiz kurumların başında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası yer almaktadır. Yunus Emre Enstitüsü tarafından da desteklenen bu proje, Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM) ile İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin (İSEFAM) önemli katkıları ile gerçekleştirilmiştir. Katkısı bulunan tüm kurumlara ve bu kurumların desteklerini esirgemeyen değerli yöneticilerine teşekkürü borç biliyoruz.

Bu tür uzun soluklu projelerde yer almak önemlidir. Ancak daha önemlisi böyle uzun soluklu projelerde yapılan iş bölümüne göre herkesin uyum içinde görevini yerine getirmesidir. Yürütücülüğü Mehmet Bulut tarafından gerçekleştirilen bu projede Hüseyin Çınar, Rahman Ademi, Aydın Kudat, Ahmet Demir, Mehmet Doğan, Mevlüt Çam, Cem Korkut, Mehmet Tuğrul, Yakup Özsaraç, Hasan Demirtaş, Bora Altay, Faruk Yavuz ve Rıdvan Enes Akçatepe'den oluşan geniş bir araştırmacı grup yanında, Himmet Taşkömür, Hamdi Döndüren ve M. Akif Aydın hocalarımız da danışman olarak katkı sağladılar. Yunus Uğur ve Ahmet Baş da haritaların üretilmesinde önemli bir destek sağladı. Bu projenin yayın olarak Siz değerli okuyucu ve araştırmacıların önüne gelmesinde özellikle araştırmacılarımızın özverili gayretleri, destekleri ve uyum içinde çalışmalarını ifade etmek hakikatin izharı sadedinde bir zarurettir. Hafta içi düzenli çalışma ve tetkiklerden sonra ADAM ile İSEFAM bünyesinde gerçekleştirilen uzun soluklu okuma, tartışma ve

analizlere katılan proje ekibindeki tüm arkadaşlarımızın emekleri her türlü takdirin üzerindedir. Ankara ve İstanbul'daki uzun soluklu çalışmalara Balkanlar'daki saha çalışmaları ile proje alan merkezli tespitlerle altı yüz yıllık para vakıfları mirasının günümüzdeki durumunu yerinde görme imkanı da oldu. Her imkan gibi bu da sorumlu ve bilinçli her insana yeni sorumluluklar yüklüyor. Bu bahiste söylenecek çok şey var. Ancak bu dibacede şu kadarını not düşmekte yarar var; Balkanlardaki Osmanlı vakıf medeniyet mirası konusunda sorumluluk mevkiinde bulunan herkese önemli görevler düşmektedir.

Altı yıldan fazla bir süre boyunca sürekliliği bulunan ve birlikte gerçekleşen bir gayretin sonucunda bu eser meydana geldi. Uzun soluklu bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bu eserde, haliyle eksiklikler, kusurlar ve şurası şöyle olsa burası şöyle yapılsaydı daha iyi olurdu denilecek bölümler vardır. Ancak böylesine geniş çaplı bir çalışmada bunların erbabınca mazur görüleceğini umuyoruz. Bu vesileyle proje ekibinde yer alan tüm çalışma ve ekip arkadaşlarıma gösterdikleri gayret, samimi işbirliği ve uyumlu çalışmalarından dolayı en içten teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Projeye destek veren tüm kurumlara özellikle de sürecin başından itibaren yayın aşamasına gelip baskının tamamlanmasına kadar geçen süreçte desteğini esirgemeyen Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na ve Değerli Başkanları Erdem Başçı, Murat Çetinkaya ve Murat Uysal Beyefendiler ile yakın mesai arkadaşlarına, Yunus Emre Enstitüsü'ne ve Kıymetli Başkanları Hayati Develi ve Şeref Ateş Beyefendiler ile T.C. Vakıflar Genel Müdürü Adnan Ertem Beyefendiye teşekkürlerimi sunarken; bu eserin başta vakıf, sosyal ve ilmi alanlar olmak üzere bu tür çalışmaların, özellikle iktisat ve finans alanında sadece ülkemiz ve İslam coğrafyasında değil dünya ölçeğinde yeni ufuklar açması ve uygulamalara öncülük edecek yeni çalışmaların gerçekleştirilmesine vesile olmasını ve hayırlar getirmesini temenni ederim. Gayret bizden tevfik Allah (CC)'tandır.

Prof. Dr. Mehmet BULUT
Proje Yürütücüsü

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

TAKİP EDİLEN USUL VE İMLÂ ESASLARI

- Bu çalışma, Osmanlı döneminde Rumeli topraklarında kayıt altına alınan Türkçe ve Arapça para vakıflarına ait vakfiyelerin çeviri ve asıl metinlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın esasını teşkil eden vakfiyeler, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı Arşivi'ndeki para vakıfları (Nukūd-ı Mevkūfe) vesikalarına aittir. Ayrıca incelenen bölgeye ait ulaşılabilen Şer'iyye Sicillerindeki para vakıfları ile ilgili vakfiyeler - Rodosçuk, Edirne, Saraybosna ve Bulgaristan'daki bazı şehirlere ait - bu çalışmada kullanılmıştır.
- Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda genel bir değerlendirme, ikinci kısımda vakfiyelerin özetleri ile birlikte Türkçe olanların çevirileri (daha doğrusu Latin harflerine aktarımı, zira yapılan iş sadece bir çeviri işlemi değildir), Arapça olanların tercümeleri, üçüncü kısımda ise bu vakfiyelerin asılları, kendi içinde aidiyet numaraları verilerek sıralanmıştır. Vakfiyelerin asıllarının sona bırakılması metin kaymalarını önlemek için başvurulan bir yöntemdir.
- Çalışmada çevirileri verilen vakfiyeler alfabetik olarak ülke isimlerine göre sıralanmıştır. Bu sıralamada her ülke kendi içinde yine alfabetik olarak şehir adlarına göre tanzim edilmiştir. Bu sıralamalarda önce şehir merkezinde yer alan mahalleler, sonra kazalar yer almıştır. Bu sıralamalar yapılırken vakfiyelerin tarih sırası dikkate alınmıştır. Tarihi mevcut olmayan vakfiyeler, ait olduğu şehir/kazanın son sırasına konulmuştur.
- Vakfiye başlıklarında vakfı kuranların (vâkıf ve vâkıfe) isimleri, baba isimleri, vakfı kurdukları dönemdeki görevleri, künye ve lakapları ile birlikte verilmiştir.
- Her bir vakfiyenin başında o vakfın kurucusu, kurulduğu mahal, vakfın hayratı ve akarı ile vakfedilen paranın yer aldığı özeti Türkçe, İngilizce ve Arapça olarak verilmiştir.

- Vakfiyenin aslında yer alan hicrî tarihler, ay, gün ve yıl olarak miladî tarihe çevrilerek birlikte gösterilmiştir. Bu yazım şekline İngilizce ve Arapça özetlerde de uyulmuştur. Ayın ilk günü olan "gurre" 1. gün (1 Ekim gibi), "selh" ayın sonuncu günü (30 Eylül gibi) olarak yazılmıştır. Evâil ayın ilk 10 günü (1-10), evâsıt ayın ikinci on günü (11-20), evâhir ise ayın son on günü (21-30) olarak miladî takvimde gösterilmiştir.
- Hicrî tarihleri miladî tarihe çevirirken Türk Tarih Kurumu'nun web sayfasında yer alan "Tarih Çevirme Kılavuzu" kullanılmıştır. Bkz. http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/
- Vakfiyenin yer aldığı kaynağın künyesi her vakfiyenin özet kısmında verilmiştir. Burada, vakfiyenin bulunduğu arşiv, defter no, sayfa ve defterdeki sırası ardışık olarak verilmiştir.
- Çalışmada genel olarak Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki çeviri esasları ve yazım kuralları temel alınmış olmakla birlikte, metnin kendi bütünlüğü içinde de bazı yazım kuralları tarafımızca ortaya konulmuştur.
- Osmanlı Türkçesi'yle kayıt altına alınan vakfiyeler, Latin harflerine çevrilirken, aslına sadık kalınarak, okunduğu gibi yazılmıştır.
- Arapça kayıt altına alınan vakfiyeler, Latin harflerine çevirisi yapılmadan doğrudan Türkçe'ye tercüme edilerek metin içinde kullanılmıştır.
- Türkçe vakfiyelerde yer alan âyetler ve hadisler sadece Latin harflerine çevrilerek verilmiş; tercümeleri vakfiye içinde verilmemiştir. Âyetler italik olarak, hadis-i şerifler ve diğer özlü sözler tırnak (" ") içerisinde gösterilmiştir.
- Vakfiyelerin orijinalinde yer alan her bilgi çeviride aynen yer almıştır. Vakfiyelerin asıllarında yer alan siyâkat harfi ile yazılmış vakfiyeye ait özet bilgiler çeviride verilmiştir.
- Çalışmada vakfiyelerin Osmanlı Türkçesi'nden Latin harfli yazıya çevirileri yapılırken; hemze (ء) harfini kesme işareti (') , ayn (ع) harfini ters kesme işareti (ʿ), vav (و) harfi ile uzatma alan ilgili kısmı "û", ye (ى) harfi ile uzatma alan ilgili kısmı "î" şeklinde gösterilmiştir.
- Kef (ك) harfinin elif (ا) harfi ile uzatma alan (كا) kısmı "kâ", ye (ى) harfi ile uzatma alan ilgili kısmı (كِي) "kî", vav (و) harfi ile uzatma alan ilgili kısmı (كو) "kû" kelimeleriyle gösterilmiştir. Kaf (ق) ve gayn (غ) ile başlayan uzun hecelerde a, u üzerinde düz çizgi kullanılmıştır.
- Kelimenin başına gelen ayn ve hemze harfleri özel işaretle gösterilmemiştir.
- Metin içinde uzatma işareti, sesteş kelimelerde (adet-âdet, alem-alem); uzatma ve inceltmenin bir arada bulunduğu durumlarda (ahlâk, dergâh) kullanılmıştır.

- Arapça aslında çift sessizle biten bazı kelimeler yalın halde ise günümüz imlasında olduğu gibi sesli şekilde yazılmıştır (hüküm, vakıf, misil, fasıl, asıl, nefis örneklerinde olduğu gibi). Fakat bu kelimeler tamlama halinde ise sondaki sesli harf gösterilmemiştir (fasl-ı husûmet, hükm-i şerîf, vakf-ı mezkûr, Nefs-i Edirne gibi).
- Arapça aslında son harfi şeddeli olan bazı kelimeler yalın halde iken tek harfle yazılmıştır (hâcc-hâc gibi).
- Şahıs adları, coğrafî isimler, kitap, dergi ve makale adları yanında din, mezhep, tarikat adları ile ırk, dil, lehçe adları, tarihî, olaylar, kurum ve yapı adları, idarî birlikler özel isim kabul edilmiştir.
- Yer adlarının yazılışında, belgedeki yazılışı esas alınmıştır. Günümüzde kullanılan yer adları metin içinde verilmemiştir. Sadece ülke sıralaması yapıldıktan sonra şehirlerin günümüzde kullanılan adları değişikse, ilk geçtiği yerde bu adı da verilmiştir.
- Şahıs adlarının yazılışında Türkçe söyleyiş esas alınmakla birlikte, adlar Latin harflerine çevrilirken harflerin yazımındaki aslına uyulmuştur (Abdülhamid, Ahmed, Mehmed, Mahmud gibi). Ancak adların aslında yer alan uzatma harfleri olan â, û, î, şeklindeki yazımlar, metin içinde uzatma yapılmadan verilmiştir.
- Bilinen ve günümüzde kullanılan adlar günümüz imlasıyla yazılmıştır. İsimlerin yazılışında ayn, hemze ve çekme işaretleri gösterilmemiştir (Abdurrahman, Halil, Nuri, Şaban gibi).
- Kıssahân, cüzhân, aşırhân, mevlidhân gibi Arapça ve Farsça kelime terkiplerinden oluşan isimler birleşik yazılmış, vazife isimlerinde bulunan hân ekinden önce (-) işareti konmuş, şahıs isimlerinde ise konmamıştır.
- Türkçe fiiller metin içinde yazıldığı şekilde çevrilmiştir (idüb, ideriz, olmağla, olunub, olundukda, itdirilüb gibi).
- Özel isimlerden sonra gelen hal ve iyelik ekleri apostrof işareti ile ayrılmıştır. (Osman Bey'in, Mustafa'nın gibi).
- Genel olarak açık hecelerdeki uzunluklar gösterilmiştir (Âlî, Süyûtî gibi). Kapalı hecelerdeki uzunluklar ise daha çok terkiplerde belirtilmiştir (Necmeddin - Necmeddîn-i Kübrâ gibi).
- "Din" ile yapılan birleşik isimlerde "d" korunmakla birlikte Türkçe'de de kullanılanlarda Türkçe söyleyiş esas alınmıştır (Celaleddin, Fahreddin gibi).
- Millet ve dil isimleri büyük harfle başlatılmıştır (Bosnaviyyü'l-asl, Rum, Arapça, Türkçe gibi).
- "İbn", kendisinden sonraki kelimeye bitiştirilmediği zaman "İbn" şeklinde yazılmış ve kelimenin irabına tesir ettirilmemiştir (İbn Abdullah, İbn Abdülkerim gibi). Bi-

tiştirildiği takdirde ise kelime sonundaki hareke Türkçe söyleyişine göre okunmuştur (İbnü'l-Esîr, İbnü'n-Nedîm, İbnü'r-Rûmî, İbnü's-Salâh).

- "Abd" ile başlayan birleşik isimler -Abdullah ve Abdurrahman hariç- "ü" ile yazılmıştır (Abdülmuttalib, Abdürrahim, Abdüssamed).
- "Ebû", kendisinden sonraki kelimeye bitiştirilmemişse "û" ile, bitiştirilmiş ise "u" ile yazılmıştır (Ebû Müslim, Ebu'l-Fazl, Ebussuûd, Ebuzziyâ gibi).
- Şahıs adlarındaki sıfatlarda ve nisbelerde harf-i tarif korunmuştur (Abdullah el-Harrâz, Abdullah b. Salih el-Mısrî gibi).
- Harf-i tarif (elif-lâm) ile başlayan isimlerde harf-i tarif satır başında gelmişse büyük harfle yazılmıştır (El-Hâc, Es-Seyyid). Satır başında değilse küçük yazılmıştır (el-Hâc, es-Seyyid gibi).
- Birden fazla kelimeden oluşan yer ve müessese isimlerinde her iki kelimenin ilk harfi büyük yazılmıştır (Istabl-ı Âmire, Ordu-yı Hümâyûn, Âsitâne-i Sa'âdet gibi)
- Özel isimlerden önce gelen meslek isimleri büyük harfle başlatılmıştır (Terzi Ali, Attar Osman, Kâtib Mehmed, Kassab Mustafa gibi).
- Harf-i tarifli tamlamaların bazı durumlarında ü'lü geçişler tercih olunmuştur (şuhûdü'l-hâl, sâlifü'z-zikr, mârrü'z-zikr, ma'lûmü'l-esâmî gibi).
- Tamlama bulunmayan kelimelerde sesliden sonra gelen sessizin kalın veya ince okunuşu "u" veya "ü" kullanımına göre belirlenmiştir (muhâla'a, mütekarrir gibi).
- Harf-i cer ve edatlar bir arada kullanıldığında bitişik yazılması tercih edilmiştir (fîmâ, keyfemâ, hasbemâ gibi).
- Harf-i cer ve edatlar tek başına geçtiğinde ise herhangi bir kelimeyle birleştirilmemiştir. Harf-i cer ile kelime ile arasına tire (-) işareti konulmuştur (mâ-vaka'a, annakd) gibi.
- Belgelerde okunamayan kısımlar (…) şeklinde gösterilmiştir.
- Okumada şüpheli olunan yerlerde (?) işareti konulmuştur.
- Boş bırakılan yerler [boş] şeklinde gösterilmiştir.
- Kesilmiş /kopmuş, eksik kısımlar ise [kesik/kopmuş/eksik] şeklinde gösterilmiştir.
- Metne yapılan eklemeler [ ] içinde yazılmıştır.
- Metne yapılan ilaveler dipnotta belirtilmiştir.

İstanbul Zaim Üniversitesi Şahabettin

KISALTMALAR /ABBREVIATIONS
İNGİLİZCE ÇEVİRİLER /ENGLISH TRANSLATIONS

- b.: bin
- bkz: bakınız /see
- BOA: Başbakanlık Devlet Arşivleri Osmanlı Arşiv Dairesi /Prime Ministry's State Archives, Department of Ottoman Archives
- bt. : bint
- c.: cilt /volume
- Cemâziyelâhir - Jumada'l-akhar
- Cemâziyelevvel - Jumada'l-awwal
- Defter /Register
- DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi /Encyclopedia of Islam of the Turkiye Diyanet Foundation
- EVK: Evkaf /Waqf
- H.: Hicri /Hijra
- Muharrem - Muharram
- nr. : numara /number
- ö.: Ölüm
- Ramazan - Ramadhan
- Rebîulâhir - Rabi'u'l-akhar

İstanbul Zaim Üniversitesi Sabahattin

- Rebîulevvel - Rabi'u'l-awwal
- Recep - Rajab
- s.: sayfa /page p./pp. /pages
- Safer - Safar
- sr: sıra /serial
- Şaban - Sha'aban
- Şer'iyye Sicili - Shar'iyyah Registers
- Şevval - Shawwal
- vb.: ve benzeri /and similar
- vd.: ve diğerleri /and others
- VGMA: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi /Archives of the Directorate General of Waqfs
- vol. cilt /volume
- vs.: ve saire /etc.
- Zilkade - Dhu'l-qa'dah
- Zilhicce - Dhu'l-hijjah

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

PARA VAKIFLARINDA GEÇEN TERİMLER VE KAVRAMLAR

Her ilmî sahanın kendine özgü ifade ve kavramları vardır. Kavram ve terkiplerin hangi anlamlarda kullanıldığı söz konusu sahanın uzmanları tarafından tam olarak bilinebilir. Her bir kavramın kendine has ve diğerlerinden az veya çok farklı anlam ve tarafları vardır. Bununla beraber müteradif / eş anlamlı olanlardan yekdiğerinin yerine kullanıldığı da yaygındır. Dinî ve hukukî kayıtlarda eş anlamlılık ve zıt anlamlılık oranlarını da hesaba katmak gerekir. Burada önemli olan, belli bir çalışma sahasında kullanılan tabirin içeriğinin ne'liğinin anlaşılması veya hangi içerikte kullanıldığının tespit edilmesidir. Dolayısıyla belli bir ilmî disiplinde, ifade ve kavramların hangi içerikte kullanıldığı önem arz etmektedir. Kanaatimize göre her bir sahanın kendine özgü terimleri ve kavramları dolayısıyla kavramsal sorunu olabildiği gerçeğinden hareketle para vakıflarında, özellikle para işletme yöntemlerinin ve modellerinin bazı kesimler tarafından karmaşık olarak görülmesi ve tartışmalara yol açan sebeplerden biri, vakfiyelerde kullanılan tabirlere yüklenilen anlamdır.

Para vakıfları konusunda erbabı arasında tartışmalı konular vardır. Ancak herhangi bir konuda sunulan çözüm önerisinde ulema için "isabet edilirse iki, isabet edilmezse bir sevap vardır" fehvasınca konuya yaklaşılmasının en tutarlı yol olduğu düşüncesindeyiz. Bu noktada vakfiyelerinin dibacelerinde sadece Allah rızası ve ahiret sevdası vurgulandığına ve Kur'an, Sünnet ve sıklıkla şer'-i şerife vurgu yapıldığına işaret etmekte yarar vardır. Sonunda da "böylece şer'î mahkeme huzurunda her hususta dinî hükümlere uygun bir şekilde tescil edildi" ve benzeri cümlelerle vakfiye son bulmaktadır. Gerek niyet ve maksadın ne olduğu, gerekse iş ve işlemlerin icrasında bu kadar sarih ve tafsilatlı ifadelerle kayda geçirilen ve velayet-i amme murakabesi altında bulunan vakfiyeleri gayr-ı şer'î nitelendirmek kolay olmasa gerektir. Dolayısıyla "böylece şer'î mahkeme huzurunda her hususta dinî hükümlere uygun bir şekilde tescil edildi" şeklindeki hükümle kayıt

altına alınan bir vesikada yer alan bazı ifade ve terimleri, dinin asla cevaz vermediği, haram /yasak kıldığı faize ve fıkhın cevaz vermediği anlamlara hamletmek vesikanın ruhu ve bağlamıyla bağdaşmayacağı kanaatini taşıyoruz[1]. Oysaki her bir disiplinin kendi anlatımına has bir bağlamı vardır. İçeriğinin de kendi tarafından doldurulan kendine has tabirleri vardır. Günümüzde herkesin müştekî olduğu hususlardan biri de bu tür kavram kargaşasıdır.

Dinî hüviyyetli alanda tanımların ve kullanılan kavramların bu açıdan önemi büyüktür. Öncelikle tanımlar, efrâdını câmi, ağyârını mâni olmalıdır. Zira dinî hükümler ve hukukî sonuçlar tanımlar üzerinde terettüp eder.

Osmanlı dönemi vakfiyelerinde yer alan ifade ve kavramlar için de aynı mülahazalar söz konusudur.

Osmanlı döneminde tanzim edilen vakfiyeler, özellikle nukud vakıflarında her bir kavram ve terkip bir bilinç üzere kayda geçilirdi. Diğer bir anlatımla şartnameler rastgele yazılmazdı. Metinler şer'î ve hukukî merciler tarafından denetlenir ve şahitler huzurunda tescil edilirdi.

Buna göre vakıf malının değerlendirilmesinde bazen çok açık ifadeler ve kesin terkiplerle yer alırken bazen de genel ifadelerin kayda geçirildiği görülmektedir. Bazen de maksadın hasıl olabilmesi için birden fazla ifadelerle anlatılır: Müteradif veya ezdâd (eş anlamlı ve zıt anlamlı) kelimelerle ifade edilir. Bazen de değerlendirme ve işletme sahasını daraltmamak maksadıyla daha şümullü kavramlar kullanılmaktadır.

Bu çalışmada para vakıflarında yer alan ve açıklanması gerekli görülen bazı terim ve kavramlar ele alınacaktır. Bu çerçevede para vakıflarının kuruluşu, tescili, işleyiş ve idaresi gibi hususlarda karşımıza çıkan terim ve kavramlar üzerinde daha ayrıntılı durulacaktır. Bu çalışmada muhtelif kaynaklar yanında *Kâmûsü'l-Müstalahâti'l-Fıkhiyye* gibi fıkıh ansiklopedilerden, muteber sözlüklerden, Diyanet İslam Ansiklopedisi'ndeki fıkhî terimlerinden ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Sözlüğünden istifade edilmiştir. Sözlüğün hazırlanmasında projedeki tüm ekip arkadaşlarıma özellikle de Aydın Kudat'a teşekkürü borç biliyoruz.

1. En iyisini Allah (CC) bilir.

SÖZLÜK

A'mâl / الأعمال**:** Amel kelimesinin çoğuludur. Her türlü iş ve işlemler demektir.

A'mâlü'l-hayriye / الاعمال الخيرية**:** Hayırlı işler, hayra dönük olan ameller demektir. Genelde para vakıflarında kullanılan bir ifade olup, sarf ve infak yerleri hususunda kullanılır.

A'mâlü's-sâlihât / الاعمال الصالحات**:** Salih amel, toplumun yararına olan sulh (barış) ve ıslahına (imar, düzeltme, geliştirme) dönük olan işler demektir.

A'mâl-i tevliyet / اعمال التولية**:** Vakfa ait olup mütevellî tarafından görülmesi gereken eden işlerdir. Vakfın malını muhafaza, hüsn-i idâre, tamire muhtaç olan musakkafâtını tamir, vakfın vâridâtını yani gelirlerini vâkıfın şartı gereğince sarf, vakıf mallara dışarıdan meydana gelebilecek saldırı ve müsadereleri engellemek ve gerektiğinde vakfın leh ve aleyhinde dava ve belli dönemlerde ilgili makamlara vakfın muhasebesini gördürme, mütevelliye ait vazifelerdendir.

Abd / العبد**:** Allah'ın kulu. Hür olmayan veya köle olan insan demektir.

Akar / العقر**:** Taşınmaz mal, toprak parçası anlamında bir hukuk terimidir. Gayr-ı menkul vakıflar için kullanılır. Halk akar lafzını kira getiren gayr-ı menkul anlamında kullanmaktadır. Mesken olarak intifa olunan bina ve meyvesinden şahsen istifade edilen bağ ve bahçelere akar denmektedir. Bu ifade, konu ve bağlam açısından farklı anlamlara müsait ise de burada verilen anlam, hukukî ve örfî bağlamda kullanıldığında söz konusudur.

Akarât / العقرات**:** Akar / العقر kelimesinin çoğuludur. Gayr-ı menkul / taşınmaz mallar anlamında kullanılır. Gayr-ı menkul vakıflar için kullanılır. Müsakkafât da denilen ev, dükkân gibi üstü kapalı vakıflar bu türdendir. Müsakkafât da akar için kullanılan bir ifadedir. Akarât, akarın çoğulu olup mevkûfenin sıfatıdır. Vakf olunmuş gelir getiren akarlar demektir. Vakf olunan mallar iki kısımdır. Bir kısmına müessesât-ı hayriye, diğerine akarât-ı mevkûfe denir. Müessesât-ı hayriyenin (hayır müesseselerinin) bekası, yaşatılması, görüp gözetilmesi, tamir ve termimi (bakım ve onarımı), ihtiyaç halinde

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Vakıf olarak toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik faaliyet gösteren ve hizmetler sunan para vakıfları, sermayeleri yani gelir kaynakları ile de çiftçi, esnaf, girişimci, tüccar ve üretici gibi iktisadi hayatın önemli faktörlerinin finansal ihtiyaçlarını İslami usul ve uygulamalar ile tedarik etmiştir. Osmanlı toplumunda her alanda sosyal ve ekonomik dengeyi esas alan sistem sermayenin de belli ellerde toplanması yerine kişiler, gruplar ve kurumlar arasında aşırılıktan uzak dengeli bir biçimde yaygınlaşması ile uzun bir dönem ihtiyaçların giderilmesi temin edilmiştir. Aynı dönemlerde özellikle Avrupa'da gelişen merkantilizm yani ticari kapitalizm anonim şirket ve faizli banka gibi kurumları ile sermayenin belirli gruplarda ve kişilerde toplanmasına zemin hazırlayan kurumsal altyapı oluşturulmuştur. Hali hazırda devlet destekli coğrafi keşifler ve sömürgeci zihniyetin de etkisiyle tüm üretim kaynaklarının tekelleşmesini esas alan merkantilist anlayış ile zengin olan tüccarlar, servetlerinin durdukları yerde de kazanması için faizli borçlar veren aracı kurumlar olan bankaların kurulup yaygınlaşması para ve sermayenin tekrar bu kurumlarda ve belli zenginlerde (burjuva) birikmesine hizmet etmiştir. Osmanlı dünyasında ise dengeyi esas alan yaklaşım çerçevesinde oluşturulan ekonomik, sosyal ve finansal kurumsal yapı ile uzun dönemde sistem herkesin bu denge içinde her türlü ihtiyacının karşılandığı ve kimsenin kimseye muhtaç olmadığı, aynı zamanda servetin ve zenginliğin belli ellerde birikip tekelleşmeye izin vermeyip toplumun tüm kesimleri arasında adil bir şekilde tabana yayılmasını sağlamaya çalışmıştır. Vakıflar ve özelde para vakıfları bu servet transfer kanallarından birisidir.

Aynı dönemlerde Osmanlı dünyasında ekonomik ve sosyal alandaki istikrar yanında finansal istikrarın sağlanmasında da vakıfların özellikle para vakıflarının ayrı bir rolü ve önemi olduğu aşikardır. Deyim yerindeyse modern kapitalizmin kuruluş ve gelişim sürecinde batı merkezli ortaya çıkan kapitalist anlayış ve kurumsal yapı yerine Osmanlılar

kendi değerler sistemine bağlı kalarak ürettikleri çözümlerde vakıf kurumunun ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Para vakıfları da bu çerçevede sosyal ve kültürel bir çok hizmetin görülmesi yanında uzun dönemde geniş Osmanlı coğrafyasında finansal istikrarın sağlanması, sermayenin tabana yayılması, üretimin teşvik edilmesi ve oluşan rant ve üretilen hasılanın paylaşılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Günümüzde modern finansal sistemin sebep olduğu finansal krizlerden sonra alternatif arayışları İslami finans usullerini ön plana çıkarmaktadır. Modern iktisadi zihniyetin temellerinin merkantilist dönemdeki uygulamalara ve o dönemin *homo-economicus* anlayışı temelindeki insanını esas alması o günden bugüne iktisadi ve finansal krizleri körüklediği ifade edilebilir. Dolayısı ile dayandığı temeller ve kökleri itibari ile bu sistemin kendi problemlerine çözüm üretmesi kolay görünmemektedir. Bulunan çözümler geçici ve mevcutta yaşanan sıkıntıları giderip devam etmeye yöneliktir. Oysa İslâm'ın öngördüğü iktisadi düşünce ve tarihteki uygulamalar bu sorunlara ciddi bir alternatif sunmaktadır. Bu alternatiflerden birisi hayır ve vakıf merkezli bir finansman uygulaması olan para vakıflarıdır. Modern sistemdeki faiz ve rezerv para sisteminin yaşattığı finansal sektör ve üretim sektörü arasındaki uçurumu İslami ve ahlaki para işletme usulleri ile giderebilecek ve finans sektörü ile üretim sektörü arasındaki bağlantıyı tesis edecek yapıya sahip para vakıfları bu açıdan modern İslami ve faizsiz finans kurumları gibi faaliyet gösterebilir. Ayrıca ticari bir kurum olmadıkları için sürekli büyüme güdüsü ve kâr etme iştahı da ahlaki problemlerin önüne geçecektir. Günümüzde eğer birleşip bir fon oluşturmayacaklar ise para vakıfları çok büyük sanayicileri ve tüccarları değil küçük ve orta ölçekli girişimcileri finanse eden ve onlara mikro kredi sağlayan finansal kurumlar olarak faaliyet gösterdiklerinde toplumun alt ve orta tabakasını üste taşıyabilecek ve onların refahını artırabilecek bir finansal sistem kurabilir. Sürdürülebilir kalkınmanın önemli basamaklarından birisi olan alt ve orta gelir grubunun refahını artırmak bu açıdan da önemlidir.

Para vakıflarının diğer özellikleri ise çoğunlukla modern toplumun sosyal yönleri ile ilişkilidir. Küreselleşme ve bireyselleşmenin artmasıyla baş gösteren sorunlar aslında vakıf sisteminin sunduğu çözümler ile asgariye indirilebilir. Vakıflar ve para vakıfları bölgesel kurumlardır yani bulundukları bölgenin hayat kalitesini yükseltmeye çalışan ve o bölgedeki insanlara hizmet eden kurumlar olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Para vakıflarından borç kullananlar da yine aynı bölgenin girişimcileri, tüccarları ve üreticileridir. Dolayısı ile para vakıfları bölgesel kalkınma için önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Aynı zamanda sunmuş oldukları hizmetler itibari ile de vakıflar / para vakıfları ihtiyaç odaklıdır. Bireyselleşmenin arttığı ve karşılıklı yardımlaşmanın bireylerden zorunlu bir şekilde devletlere geçtiği modern topluma, vakıflar ve vakıf kurucuları karşılık beklemeden iyilik yapmanın erdemini gösterebilirler. Kurucuların toplumun ihtiyaçlarını görerek kurmuş olduğu vakıflar altyapı hizmetlerinden dini hizmetlere, eğitim hizmetlerinden hayır hizmetlerine kadar birçok alanda vatandaşlara hizmet sunabilir. Vakıf kültürünün desteklenmesi, yaşatılması ve yayılması bu sebeple önemlidir.

Temelleri merkantilist döneme dayanan modern kapitalizm kurum ve uygulamaları ile modern dünyanın tek hâkim sistemi gibi görülmektedir. Oysa sistem ne olursa olsun daha çok kazanma ve sonrasında daha çok tüketme fikri üzerine inşa edildiği için kolay ve risksiz kazanma (para üzerinden para kazanma) güdüsüyle finans sektörü ile ticaret ve üretime dayanan reel sektör arasındaki fark gittikçe büyümüştür. Faiz ve kapitalist ahlâk servetin belirli gruplar ve kişilerde toplanmasını sağlamakta dünya genelinde gelir adaletsizliği konusunda en zengin ve en fakir arasındaki uçurum giderek açılmaktadır. Bu sisteme çözüm sunabilecek medeniyet ise İslam medeniyetidir. Alternatifler ise İslam medeniyetlerinin bugüne dek kurmuş oldukları kurumlarda ve uygulamış oldukları usul ve metotlarda gizlidir.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Vakfiye Defterleri.
Ankara Milli Kütüphane, Şer'iyye Sicilleri.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Vakfiyeler.

İkincil Kaynaklar

Abdülmecid, H. S. (1910). *İngiltere ve Alem-i İslam*. Matbaa-i Amire
Âbidîn, İ. (1984). Muhammed b. Ömeri'l-Hanefî (ö. 1252/1836). *Hâşiye 'alâ Reddi'lmuhtar.*
Akdağ, M. (1959). *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi* (No. 131). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
Akgündüz, A. (1996). *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
Akgündüz, A. (1999). *Bilinmeyen Osmanlı*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
Aktepe, İ.E. (2012). *İslam Hukûku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık,* Erkam Matbaası, İstanbul.
Alaüddin el-Kasanî (1910). *Bedaiu'sanâi' fi tertibi'ş-şerâi'* 7. cilt, Matbaatü'l-Cibaliye.
Ali Haydar Efendi (1330). *Dürarü'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm*, İstanbul.
Aslan, N. (1998). Osmanlı Toplumunda Para Vakıflarının Kurumsallaşmasında Rol Oynayan Faktörler. *Dînî Araştırmalar Dergisi*, *1*(2), 93-119.
Atalay, İ. (2008). Avrupa'da Türklere Karşı Önyargıların Tarihsel Gelişimi ve Bunların Yazınsal Yapıtlarda Yansıması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *11*(1), 39-48.
Ateş, H. (2011). Tekirdağ. *İslam Ansiklopedisi, 40*, 359-362.
Ateş, İ. (1982). Hayri ve Sosyal Hizmetler Açısından Vakıflar. *Vakıflar Dergisi*, 15, 52-88.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Aydın, D., Sağlam, N., Basar, M., & Öztürk, M. (1999). *Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Olarak Vakıflar*, Anadolu Üniversitesi ESAM, Eskişehir.
Aydın, V. (2003). Türk Yönetim Tarihi Açısından Vakıf Sistemi ve Eğitim Yönetimine Katkısı, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(1), 313-338.
Barkan, Ö.L. (1940). Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu olarak, Vakıflar ve Temlikler: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler. *Vakıflar Dergisi,* 11, 279-386.
Berki, A. H. (1962). Vakıf Kuran İlk Osmanlı Padişahı. *Vakıflar Dergisi,* 5, 127-129.
Berki, A. H. (1966). *Vakfa Dair Yazılan Eserlerle Vakfiye ve Benzeri Vesikalarda Geçen Istılah ve Tâbirler,* Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara.
Berki, A. H. (2013). *Vakıf Hukuku Yazıları.* (H. Çınar, Dü.) Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
Berki, Ş. (1969). Vakfın Mahiyeti, *Vakıflar Dergisi*, 8, 1-7.
Bilmen, Ö. N. (1969). *Hukuk-ı İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu,* Bilmen Yayınları, İstanbul
Birsen, K. (1958). *Medeni Hukûk Dersleri,* İstanbul.
Bosna Hersek Vakfiyeleri, (2016). Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Editörler: Mevlüt Çam & Rahman Ademi, Ankara.
Boykov, G. (2012). The Waqf of and The Complex of Şıhabeddin Paşa in Filibe. *Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu*, 181-190, Ankara.
Buhari Hadis Külliyatı, (2010). Sağlam Yayınları, İstanbul, Cilt II.
Bulut, M. (2008). Osmanlılar'da Ekonominin Finansmanı Meselesine Yeniden Genel Bir Bakış. *İslam Araştırmaları Dergisi*, *18*(4), 447-452.
Bulut, M. (2009). Reconsideration of Economic Views of a Classical Empire and a Nation State during the Mercantilist Ages. *American Journal of Economics and Sociology, 68*(3), 791-828.
Bulut, M. (2012). Osmanlı Ekonomi Politiğine Yeniden Bir Bakış. *BİLİG Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 62*, 63-96.
Bulut, M. (2015). A Long Run Review on the Ottoman European Financial Institutions and Markets. *Keynote Speech for 2th International Islamic Economics and Finance Conference,* Istanbul, Turkey.
Bulut, M. (2015). Ahlak ve İktisat. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(2), 109-127.

Bulut, M. (2017). Modern İktisat-Finans Geleneği ve Osmanlılar. *İslam Ekonomi ve Finansı Dergisi*, *3*(1), 33-55.
Bulut, M. & Korkut, C. (2016). A Comparision between the Ottoman Cash Waqfs and Modern Interest-Free Financial Institutions. *Vakıflar Dergisi*, 46, 23-46.
Bulut, M. & Korkut, C. (2016). Finansal İstikrar ve Para Vakıfları Etkisi: Rumeli Para Vakıfları Örnekleri. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 2*(1), 55-76.
Bulut, M. & Korkut, C. (2017). A Look to The Ottoman Cash Waqfs As Altruistic Finance Model. *Conference on Philanthropy for Humanitarian Aid*, 1-14. Sultan Sharif Ali Islamic University (UNISSA), Brunei.
Çağatay, N. (1969). Osmanlı İmparatorluğu'nda Riba-Faiz Konusu Para Vakıfları ve Bankacılık. *Vakıflar Dergisi*, 9, 39-56.
Çam, M. (2014). Vakıf Müessesi ve Para Vakıfları. *Lira – Bülten*, 35-41.
Çınar, H. (2013). Vakıflar ve Banileri Ayntab Gaziantep Örneği. *Vakıf Medeniyeti ve Şehir Sempozyumu*, VGM, 147-168.
Çınar, H. & Koyuncu, M. (2015). *Vakıflar Kaynakçası,* VGM Yayınları, Ankara.
Çınar, H. (2017). Osmanlı Döneminde Rumeli'de Vakıf Paranın Kullandırılmasında Aranan Şartlar. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(2), 21-37.
Çiftçi, C. (2004). 18. Yüzyılda Bursa'da Para Vakıfları ve Kredi İşlemleri, *Tarih Araştırmaları Dergisi, 23*(36), 79-102.
Çizakca, M. (1999). *İslam Dünyası'nda ve Batı'da İş Ortaklıkları Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
Çizakça, M. (2006). *Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları. Türkiye'de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet Araştırması*. TÜSEV, İstanbul.
Çizakça, M. (2000). *History of Philanthropic Foundations: The Islamic World From the Seventh Century to the Present*. Bogazici Universitesi Yayınları, İstanbul.
Çizakça, M. (2002). Latest Development in the Western Non-Profit Sector and the Implications for Islamic Awqaf. *Islamic Economic Institutions and the Elimination of Poverty*, The Islamic Foundation, Leicester, 263-287.
Çizakça, M. (2013). Gerçekten de Suçlu Şeriat mıydı? 1.2.2017 tarihinde Academia.edu: https://www.academia.edu/4588011/Gercekten_de_Suclu_Seriat_miydi adresinden alındı.
Danişmend, İ. H. (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi. 5*, Türkiye Yayınevi, İstanbul.
Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(1), 173-183.

Derviş, F. (2007). *XVIII.-XIX. Yüzyıllarda Prizren: Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Tarihi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
Divitçioğlu, S. (2010). *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu*. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
Döndüren, H. (1991). Karz-ı Hasen. *Altınoluk Dergisi*, *63*, 31.
Döndüren, H. (1992). İslâm Bankacılığı ve Risk Sermayesi. *İslâmi Araştırmalar Dergisi, 6*(1), 17-31.
Döndüren, H. (1998a). *Günümüzde Vakıf Meseleleri*. Erkam Yayınları, İstanbul.
Döndüren, H. (1998b). 16. Yüzyıl Kültürümüzde Finansman ve İstihdam Politikası. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 7*(1), 63-64.
Döndüren, H. (2008). Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye'de Faizsiz Bankacılık Projeleri, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17*(1), 1-24.
Dulum, S. (2006). *Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitim ve Çalışma Hayatı (1839-1918),* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
Ebû Dâvûd es-Sicistânî. (1988). es-Sünen (I-II), Beyrut.
Emecen, F. (2001). Kara Ahmed Paşa. *DİA*, c. 24, 357-358.
Emecen, F. (1992). I. Kosova Savaşı'nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi. *I. Kosova Zaferi'nin 600.Yıldönümü Sempozyumu (26 Nisan 1989),* Ankara.
Evliya Çelebi (2016). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi C. III*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Eyice, S. (1989). Ahmed Paşa Külliyesi. *DİA*, c.2, 115-116.
Eymen S. (2009). *El-Ukûdu'l-Medeniyye el-bey'u ve'l-icâr*. Cidde.
Faroqhi, S. (2011). *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, Ortaçağdan Yirminci Yüzyıla,* Çev. Elif Kılıç, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
Faroqhi, S. & Kalaycıoğlu, N. (1994). *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler: Kent Mekanında Ticaret Zanaat ve Gıda Üretimi, 1550-1650*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları. İstanbul.
Fevzan Salih (2006) *el-Mulahasü'l-Fıkhî*, Beyrut.
Gazzali, I.M. (1997). el-*Mustasfa fi usuli'l-fıkh*. Talik: Muhammed el-Aşkar, Beyrut.
Genç, M. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Giray, M. (1992). Berat. *DİA*, c.5, 473-475.
Gökbilgin, M. T. (1952). *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
Gökbilgin, M. T. (1994). Edirne. *DİA*, c.10, 425-431.
Gülten, S. (2012). XVI. Yüzyılda Prizren Kazası, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(20), 184-199.
Gümüş, T. T. (2014), Caen'li Ralph'ın Gözünden Türkler: Birinci Haçlı Seferi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(14), 110-123.
Günay, H. M. (2012). Vakıf. *DİA*, c.42, 475-479.
Gündüz, A. (2012). Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi. *International Journal of Social Science, 5*(5), 129-148.
Hamitoğulları, B. (1982). *Çağdaş İktisadi Sistemler Oluşum ve Değişim Aşamaları ile Strüktürel ve Doktrinal Bir Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
Hatemi, H. (1994). *İslam Hukuku Dersleri*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
İbn Küdame, Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed, (1981). *Ravzatü'n-Nazır*. Beyrut.
İbn Küdame, Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed (1983). *el-Muğni*. Beyrut.
İbn Teymiyye Ahmed b. Abdulhalim (1995). *Mecmu'u fetava şeyhi'l-islam*. el-Medinetu'l-Munevvere.
İbrahimgil, M. (2002). Kosova'daki Türk Eserleri. *Türkler*, c.12, 23-33.
İnalcık, H. (1973). *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600*. (Çev. Norman Itzkowitz ve Colin Imber), Weidenfeld & Nicolson, Londra.
İnalcık, H. (1993), "Türkler ve Balkanlar" *Balkanlar*, Haz. İ. Soysal, Eren Yayınları, İstanbul, s. 9-32.
İnalcık, H. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. Eren Yayıncılık, İstanbul.
İnalcık, H. (2000). Âşıkpaşazâde Tarihi Nasıl Okunmalı?. *Söğüt'ten İstanbul'a*, 119-145.
İnalcık, H. (2006). Vakıf Medeniyeti. *Vakıflar Dergisi, Özel Sayı*, 246-247.
İnalcık, H. (2010), *Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I, Klasik Dönem (1302-1606), Siyasal Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
İnbaşı, M. (2012). Üsküp. *DİA*, c.42, 377-381.

İpşirli, M. (1991). Avârız Vakfı. *DİA*, c.4, 109.
İpşirli, M. (2006). Osmanlı'da Vakıfların Tarihi Gelişmesi. *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi,* 15, 61-72.
Kahf, M. (2000). *İslami Vakıfların Gelişimi, Yönetimi ve Kalkındırılması*. Darü'l-Fikir, Dimeşk.
Karal, E. Z. (1957). II. Mahmud. *İslam Ansiklopedisi*, c.7, MEB Yayınları, 165-170.
Karaman, K. & Pamuk, Ş. (2002). Ottoman State Finances in European Perspective, 1500-1914. *The Journal of Economic History, 70*(3), 593-629.
Kardavi Y. (1969). *Zekat Fıkhı*. Beyrut.
Kastallânî, A. (1996). *İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. (Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî), Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut.
Kiel, M. (2007). Prizren. *DİA*, c.34, 349-351.
Kiel, M. (2009). Selanik. *DİA,* c.36, 352-357.
Koçer, H. A. (1972). Türkiye'de Kadın Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *5*(1), 81-124.
Koehler, B. (2010). Early Islamic Charities as Catalysts of Institutional Innovation, *Economic Affairs, 30*(2), 6-8.
Koyuncu, K. M. (2014). Vakıf Kurucusu Olarak Osmanlı Esnafı. *Vakıflar Dergisi*, 42, 35-50.
Köprülü, F. (1942). Vakıf Müessesesinin Hukukî Mahiyeti ve Tarihî Tekâmülü. *Vakıflar Dergisi*, 2, 1-35.
Köprülü, F. (2005). *İslam ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
Köse, M. (1998). İslam Hukuku ve Modern Hukuka Göre Tüzel Kişilik. *Ekev Akademi Dergisi*, *1*(2), 221-230.
Kudat, A. (2015). Bir Finans Enstrümanı olarak Nukud Vakfı ve In'ikad Formülasyonu. İZÜ *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi,* 1(2), 55-81.
Kuran, T. (2003). The Islamic Commercial Crisis: Institutional Roots of Economic Under Development in the Middle East. *The Journal of Economic History*, *63*(2), 414-446.
Kuran, T. (2004). Why the Middle East is Economically Underdeveloped: Historical Mechanisms of Institutional Stagnation. *Journal of Economic Perspectives, 18*(3), 71-90.
Kurt, İ. (1996). *Para Vakıfları: Nazariyat ve Tatbikat*, İstanbul: Ensar Neşriyat.

Kurt, İ. (2010). Para Vakıfları ve Davut Paşa Mahkemesi'nde Kayıtlı Para Vakfiyeleri. *Prof. Dr. Sacit Adalı'ya 65. Yaş Armağanı*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 179-214.
Küçükaşçı, M. S. (2010). Şehir. *DİA*, c.38, 441-446.
Macleod, H. D. (1866). *The Theory and Practice of Banking with the Elementary Principles of Currency, Prices, Credit, and Exchanges*. Londra: Longmans, Green, Reader & Dyer.
Mağribî, M. E. F. (2010). *El Vakfu'l Hayrî el İslami: Dirâse Fıkhiyye*, İktisâdiyye, İdâriyye. Kahire.
Mandeville, J. (1979). Usurious Piety: The Cash Waqf Controversy in the Ottoman Empire, *International Journal of Middle East Studies*, *10*(3), 289-308.
Merginani (1965). *el-Hidaye* Şerhû Bidayetü'l Müctehid. Kahire
Nezih, M. S. (1986). *Durus fi'n-nazariyyeti'l-ammeti, Li'l-İltizamati*, Darü'n-Nahda.
Nüceym, İ. (1980). Zeynüddin, el-Bahru'r-râik şerhu kenzi'd-dekâik. *Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, ts., el-Eşbâh ve'n-nezâir, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrut.
Nüceym, İ. (1985). Zeynü'l-Abidin. el-Eşbah ve'n-Nezâir. *Gamzu Uyûnî'l-Besâir ile birlikte. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrut.
Okur, K. H. (2005). Para Vakıfları Bağlamında Osmanlı Hukuk Düzeni ve Ebussuud Efendinin Hukuk Anlayışı Üzerine Bazı Değerlendirmeler. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4*(7-8), 33-58.
Ortaylı, İ. (1999). Üçüncü Roma İmparatorluğu. *Hürriyet Gazetesi*, 18 Ekim 1999.
Ömer Hilmi Efendi (1977). İthâfü'l-Ahlâf fi-Ahkâmi'l-Evkaf, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
Özcan, T. (2000). İbn Kemal'in Para Vakıflarına Dair Risâlesi. *İslâm Araştırmaları Dergisi,* 4, 31-41.
Özcan, T. (2003). *Osmanlı Para Vakıfları: Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği* (Vol. 199). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
Özcan, T. (2008). Osmanlı Toplumuna Özgü Bir Finansman Modeli: Para Vakıfları. *Çerçeve*, İslam Ülkeleri Arasında Ekonomik İşbirliği Dosyası, İstanbul.
Özer, M. (2001). Kaçanikli Mehmed Paşa Külliyesi. *DİA*, c.24, 50.
Özsunay, E. (1969). *Medeni Hukûkumuzda Tüzel Kişiler.* İstanbul
Öztürk, M. (2002). Genel Hatlarıyla Osmanlı Para Tarihi. *Türkler*, c.10, 802-822.
Öztürk, N. (1983). *Menşei ve Tarihî Gelişimi Açısından Vakıflar,* Ankara: VGM Yayınları.

Öztürk, N. (1993). Tarihte ve Bugün Vakıflar Eliyle Aileye Götürülen Hizmetler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 3*(3), 78-89.
Öztürk, N. (1995). *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi* (No. 144). Türkiye Diyanet Vakfı.
Pamuk, Ş. (2000). *Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
Pamuk, Ş. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Fiyatlar ve Ücretler, 1469-1914*. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
Pamuk, Ş. (2004). Institutional Change and the Longevity of the Ottoman Empire, 1500-1800, *Journal of Interdisciplinary History*, *35*(2), 225-247.
Pamuk, Ş. (2009). Changes in factor markets in the Ottoman Empire, 1500–1800. *Continuity and Change, 24*(1), 107-136.
Pamuk, Ş. (2010). *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
Sahillioğlu, H. (1989). Akçe. *DİA*, c.2, 224-227.
Sayı, A. (1987). Faiz ve Faizin Tarihi Gelişimi. *Faizsiz Yeni Bir Banka Modeli (Faizsiz Kredileşme Sistemi)* (s. 19-37). İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı Yayınları.
Shatzmiller, M. (2001). Islamic Institutions and Property Rights: The Case of the 'Public Good' Waqf. *Journal of the Economic and Social History of the Orient, 44*(1), 44-74.
Sıddıki, M. (1982). *Recent Works on History of Economic Thought in Islam: A Survey. International Center for Research in Islamic Economics, Research Series in English* No.12. Jeddah: King Abdulaziz University.
Singer, A. (2004). *Osmanlı'da Hayırseverlik, Kudüs'te bir Haseki Sultan İmareti*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
Somel, S. A. (2000). Osmanlı Modernleşme Döneminde Kız Eğitimi. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 10, 223-238.
Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi. (2011). *Behcetü'l-Fetâvâ*. (S. Kaya, B. Algın, Z. Trabzonlu, & A. Erkan, Dü) İstanbul: Klasik Yayınevi.
Şimşek, M. (1986). Osmanlı Cemiyetinde Para Vakıfları Üzerinde Münakaşalar. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 27*(1), 207-220.
Tabakoğlu, A. (2005). İslam Dünyasında Para ve Bankacılık Tecrübesi. *İktisat Tarihi- Toplu Makaleler-I,* Kitabevi, İstanbul.
Tabakoğlu, A. (2008). *Türkiye İktisat Tarihi*. Dergah Yayınları, İstanbul.
Taşkın, Ü. (2008). Klasik Dönem Osmanlı Eğitim Kurumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(3), 343-366.

Tekinay, S. (1985). Vakıfların İmparatorluk Hayatındaki Olumlu ve Olumsuz Etkileri. *Vakıf Haftası Dergisi*, 2, 148-150.
Tellioğlu, İ. (2016). İslam Öncesi Türk Toplumunda Kadının Konumu Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 55, 209-224.
Türkoğlu, İ. (2013). Osmanlı Devleti'nde Para Vakıflarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18*(2), 187-196.
Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
Vehbe ez-Zuheyli, (1994). Karz, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, İstanbul
Vryonis, S. (1970). The Conditions and Cultural Significance of the Ottoman Conquest in the Balkans. Association Internationale des Etudes du Sud-Est Europpen.
Yalçın, A. (1979). *Türkiye İktisat Tarihi.* Ayyıldız Matbaası. Ankara.
Yaşaroğlu, M. K. (2002). Koca. *DİA*, c.26, 128-130.
Yediyıldız, Bahaeddin (1982a), Müessese Toplum Münasabetleri Çevresinde XVIII. Asır Türk Toplumu ve Vakıf Müesssesi, *Vakıflar Dergisi*, 15, 23-53.
Yediyıldız, Bahaeddin (1982b), Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Toplumundaki Rolü, *Vakıflar Dergisi*, 14, 1-27.
Yediyıldız, B. (1986). Vakıf, *İslam Ansiklopedisi*, c.13, 153-172.
Yediyıldız, B. (2012). Vakıf/Tarih. *DİA*, c.42, 479-486.
Yılmaz, İ. (2012). Osmanlı Kadın Tarihine İlişkin Birkaç Not. *Osmanlı Kadın Araştırmaları Dergisi, 10*(1), 61-81.
Yüksel, H. (1998). *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Hayatında Vakıfların Rolü (1585-1683)*, 1. Baskı, Sivas: Dilek Matbaası.

İstanbul Zaim Üniversitesi Sabahattin

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

HARİTALAR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

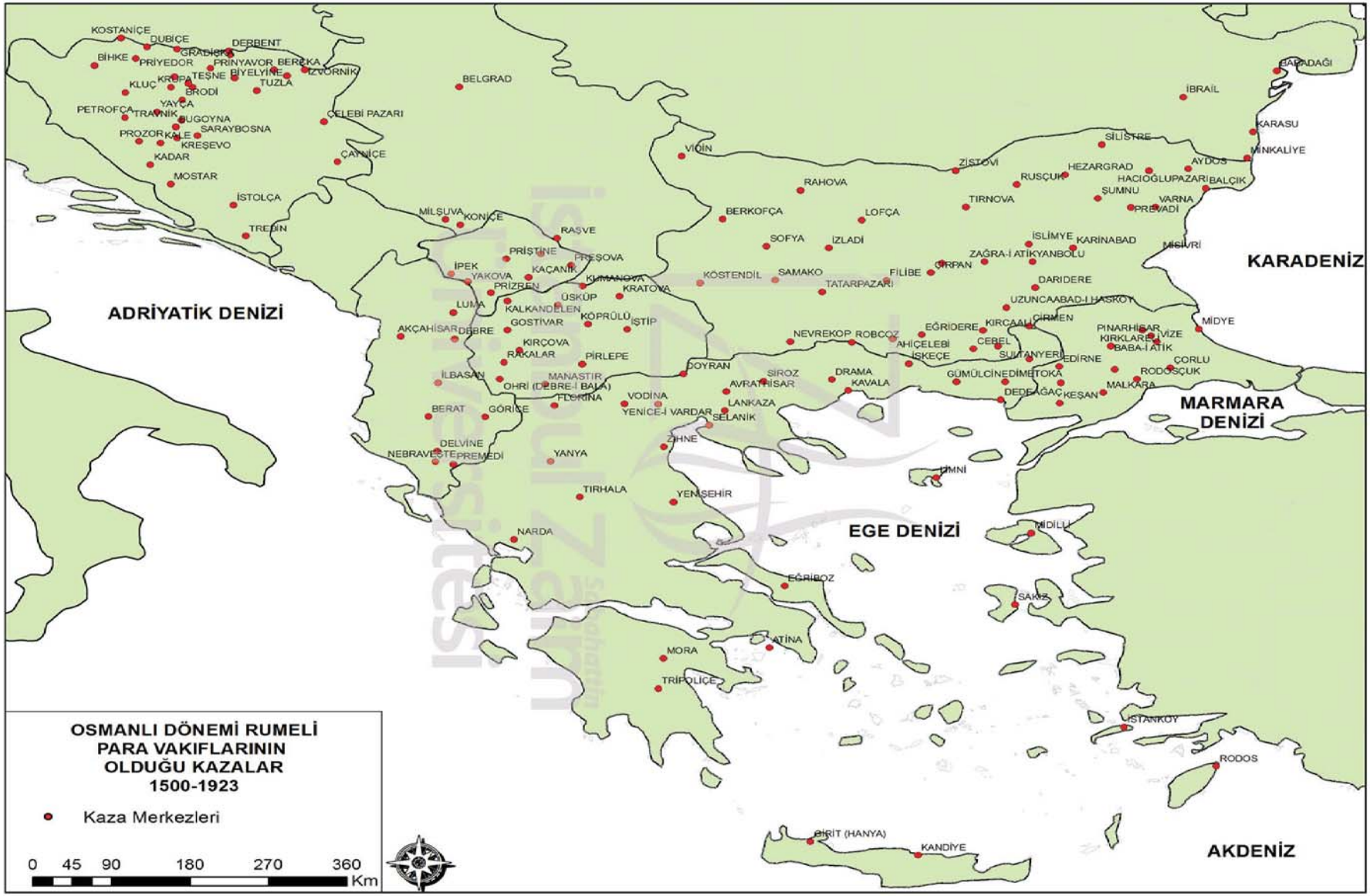
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ
OLDUĞU KAZALAR
1500-1923
Kaza Merkezleri
0 45 90 180 270 360
Km
ADRİYATİK DENİZİ
EGE DENİZİ
MARMARA
DENİZİ
KARADENİZ
AKDENİZ
KOSTANİÇE
DUBİÇE
DERBENT
BİHKE
PRİYEDOR
PRİNYAVOR
BEREKA
İZVORNİK
BİYELYİNE
TUZLA
TEŞNE
KLUÇ
KROPA
BRODİ
YAYÇA
PETROFÇA
TRAVNİK
BUGOYNA
SARAYBOSNA
PROZOR
KALE
KREŞEVO
KADAR
MOSTAR
ÇELEBİ PAZARI
ÇAPLİÇE
İSTOLÇA
TREBİN
BELGRAD
MİLŞUVA
KONİÇE
RAŞVE
PRİŞTİNE
PREŞOVA
İPEK
YAKOVA
KAÇANİK
KUMANOVA
PRİZREN
KRATOVA
ÜSKÜP
LUMA
KALKANDELEN
KÖPRÜLÜ
İSTİP
AKÇAHİSAR
DEBRE
GOSTİVAR
KIRÇOVA
RAKALAR
PİRLEPE
İLBASAN
OHRİ (DEBRE-İ BALA)
MANASTIR
FLORİNA
VODİNA
BERAT
GÖRİÇE
DELVİNE
NEBRAVESTE
PREMEDİ
YANYA
TIRHALA
NARDA
VİDİN
BERKOFÇA
LOFÇA
RAHOVA
SOFYA
İZLADİ
KÖSTENDİL
SAMAKO
TATARPAZARI
FİLİBE
ZİSTOVİ
RUSÇUK
TIRNOVA
HEZARGRAD
HACIOĞLUPAZARI
ŞUMNU
PREVADİ
VARNA
SİLİSTRE
İBRAİL
BABADAĞI
KARASU
MİNKALİYE
AYDOS
BALÇIK
İSLİMYE
KARİNABAD
ZAĞRA-İ ATİKYANBOLU
ÇİRPAN
DARİDERE
UZUNCAABAD-I HASKOY
MİSİVRİ
MİDYE
ÇİRMEN
KIRCAALİ
EĞRİDERE
NEVREKOP
ROBCOZ
AHİÇELEBİ
İSKEÇE
CEBEL
SULTANYERİ
EDİRNE
PINARHİSAR
KIRKLARELİ
VİZE
BABA-İ ATİK
ÇORLU
RODOSÇUK
MALKARA
KEŞAN
GÜMÜLCİNE
DİMETOKA
DEDEAĞAÇ
DOYRAN
SİROZ
AVRATHİSAR
DRAMA
KAVALA
LANKAZA
YENİCE-İ VARDAR
SELANİK
ZİHNE
YENİŞEHİR
İMNİ
MİDİLLİ
EĞRİBOZ
İSAKÇI
ATİNA
MORA
TRİPOLİÇE
İSTANKOY
RODOS
GİRİT (HANYA)
KANDİYE

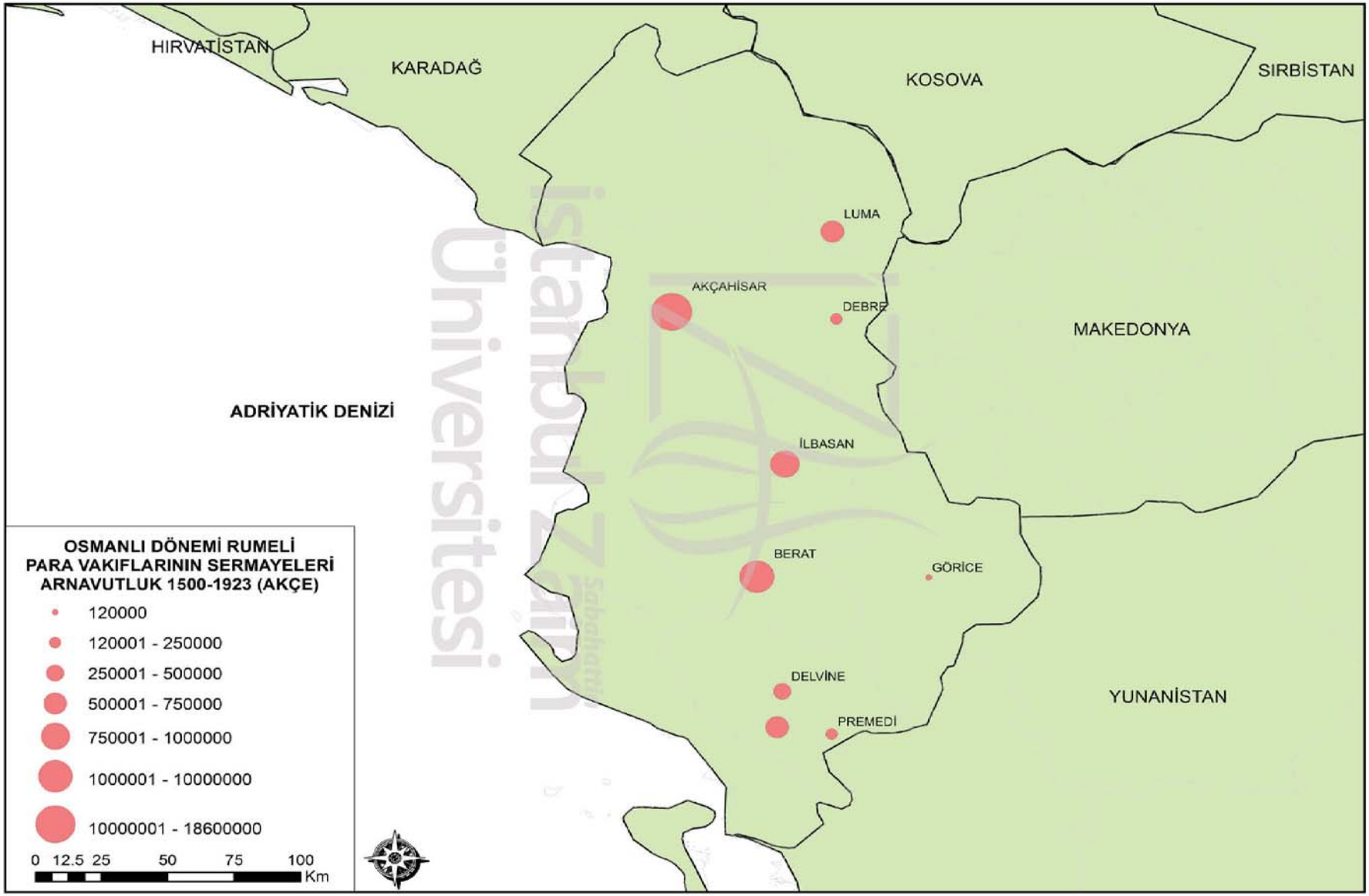
HIRVATİSTAN
KARADAĞ
KOSOVA
SIRBİSTAN
MAKEDONYA
YUNANİSTAN
ADRİYATİK DENİZİ
LUMA
AKÇAHİSAR
DEBRE
İLBASAN
BERAT
GÖRİCE
DELVİNE
PREMEDİ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
ARNAVUTLUK 1500-1923 (AKÇE)
120000
120001 - 250000
250001 - 500000
500001 - 750000
750001 - 1000000
1000001 - 10000000
10000001 - 18600000
0 12.5 25 50 75 100
Km

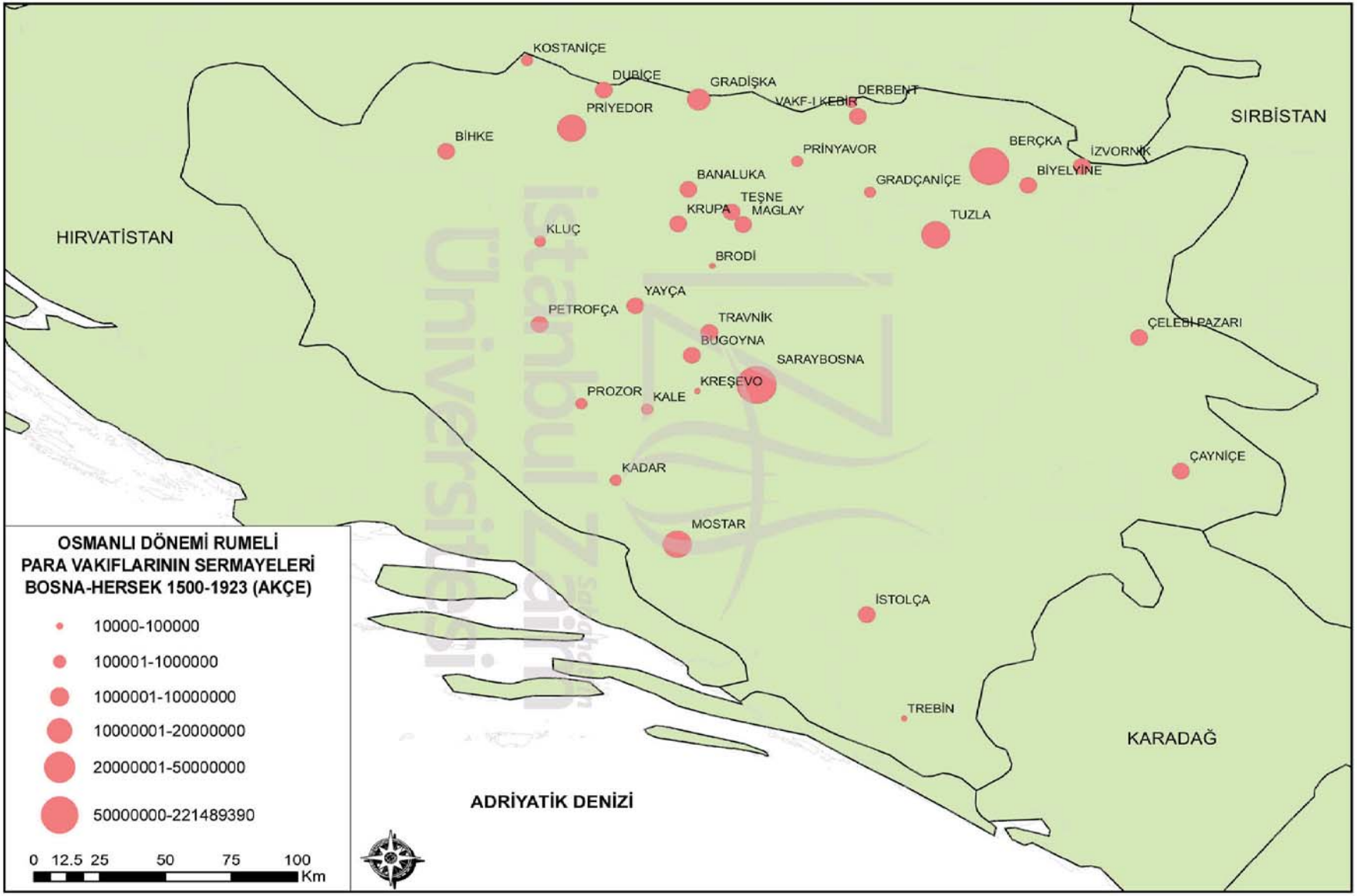
KOSTANİÇE
DUBİÇE
GRADİŞKA
DERBENT
VAKF-I KEBİR
PRİYEDOR
BİHKE
PRİNYAVOR
BERÇKA
İZVORNİK
BİYELYİNE
BANALUKA
GRADÇANİÇE
TEŞNE
KRUPA
MAGLAY
TUZLA
KLUÇ
BRODİ
HIRVATİSTAN
SIRBİSTAN
YAYÇA
PETROFÇA
TRAVNİK
ÇELEBİ PAZARI
BUGOYNA
SARAYBOSNA
KREŞEVO
PROZOR
KALE
ÇAYNİÇE
KADAR
MOSTAR
İSTOLÇA
TREBİN
KARADAĞ
ADRİYATİK DENİZİ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
BOSNA-HERSEK 1500-1923 (AKÇE)
10000-100000
100001-1000000
1000001-10000000
10000001-20000000
20000001-50000000
50000000-221489390
0 12.5 25 50 75 100
Km

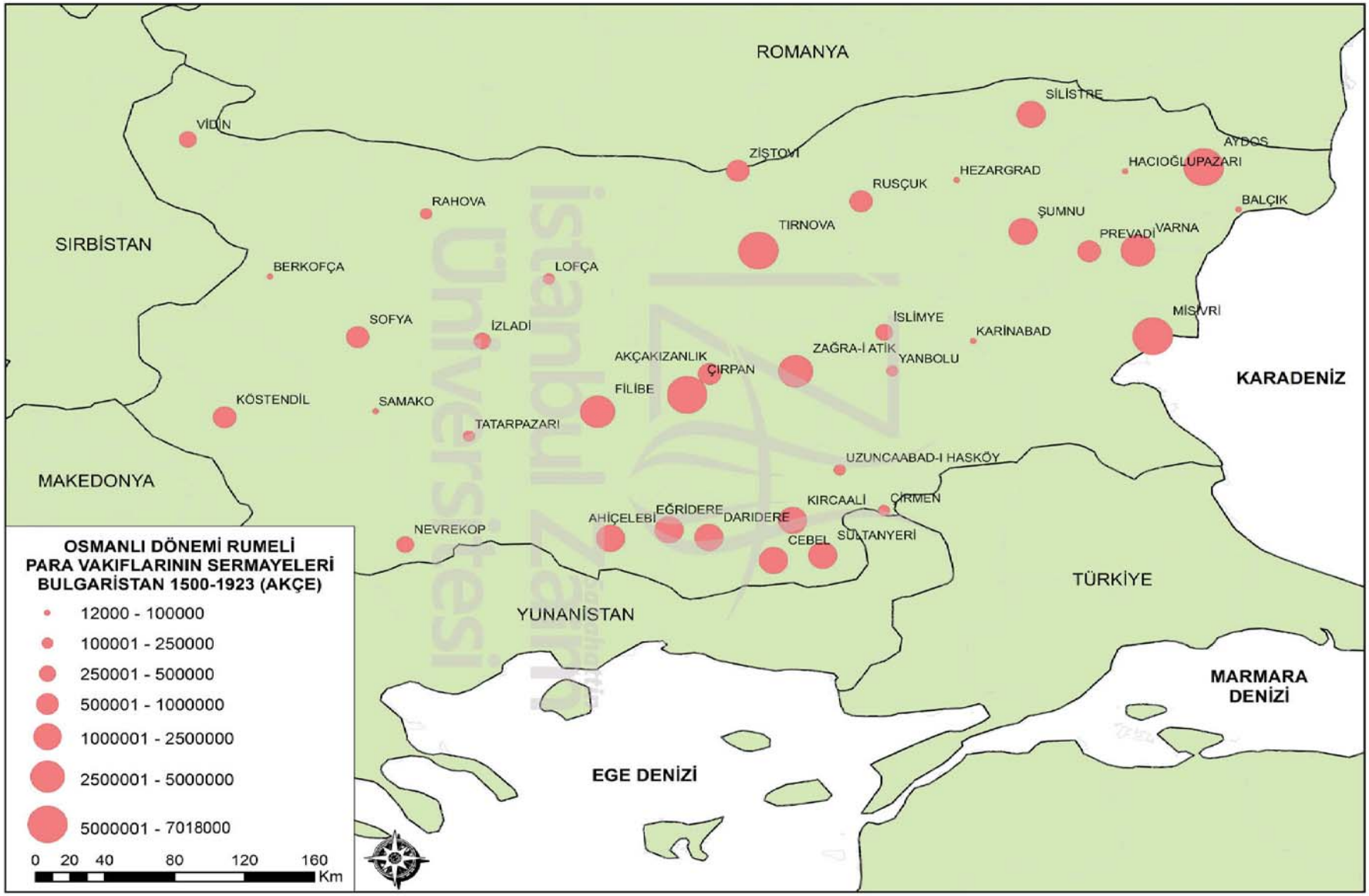
ROMANYA
SİLİSTRE
VİDİN
AYDOS
ZİŞTOVİ
HACIOĞLUPAZARI
HEZARGRAD
RUSÇUK
RAHOVA
BALÇIK
ŞUMNU
TIRNOVA
VARNA
PREVADİ
SIRBİSTAN
BERKOFÇA
LOFÇA
İSLİMYE
MİSİVRİ
SOFYA
İZLADİ
KARİNABAD
ZAĞRA-İ ATİK
AKÇAKIZANLIK
YANBOLU
ÇIRPAN
KARADENİZ
FİLİBE
KÖSTENDİL
SAMAKO
TATARPAZARI
UZUNCAABAD-I HASKÖY
MAKEDONYA
KIRCAALİ
ÇİRMEN
EĞRİDERE
AHİÇELEBİ
DARIDERE
NEVREKOP
CEBEL
SULTANYERİ
TÜRKİYE
YUNANİSTAN
MARMARA DENİZİ
EGE DENİZİ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
BULGARİSTAN 1500-1923 (AKÇE)
12000 - 100000
100001 - 250000
250001 - 500000
500001 - 1000000
1000001 - 2500000
2500001 - 5000000
5000001 - 7018000
0 20 40 80 120 160
Km

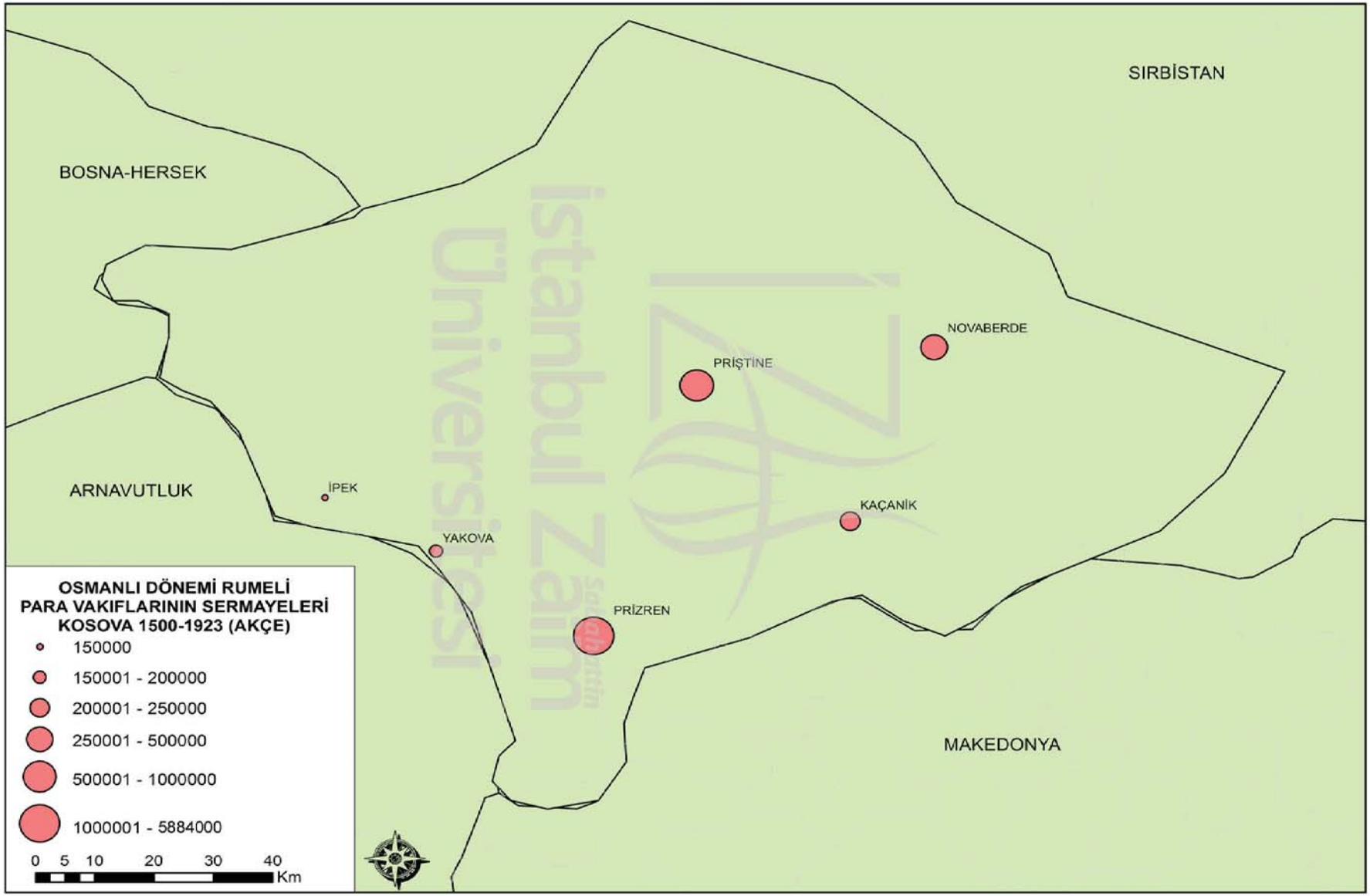
SIRBİSTAN
BOSNA-HERSEK
NOVABERDE
PRİŞTİNE
ARNAVUTLUK
İPEK
KAÇANİK
YAKOVA
PRİZREN
MAKEDONYA
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
KOSOVA 1500-1923 (AKÇE)
150000
150001 - 200000
200001 - 250000
250001 - 500000
500001 - 1000000
1000001 - 5884000
0 5 10 20 30 40
Km

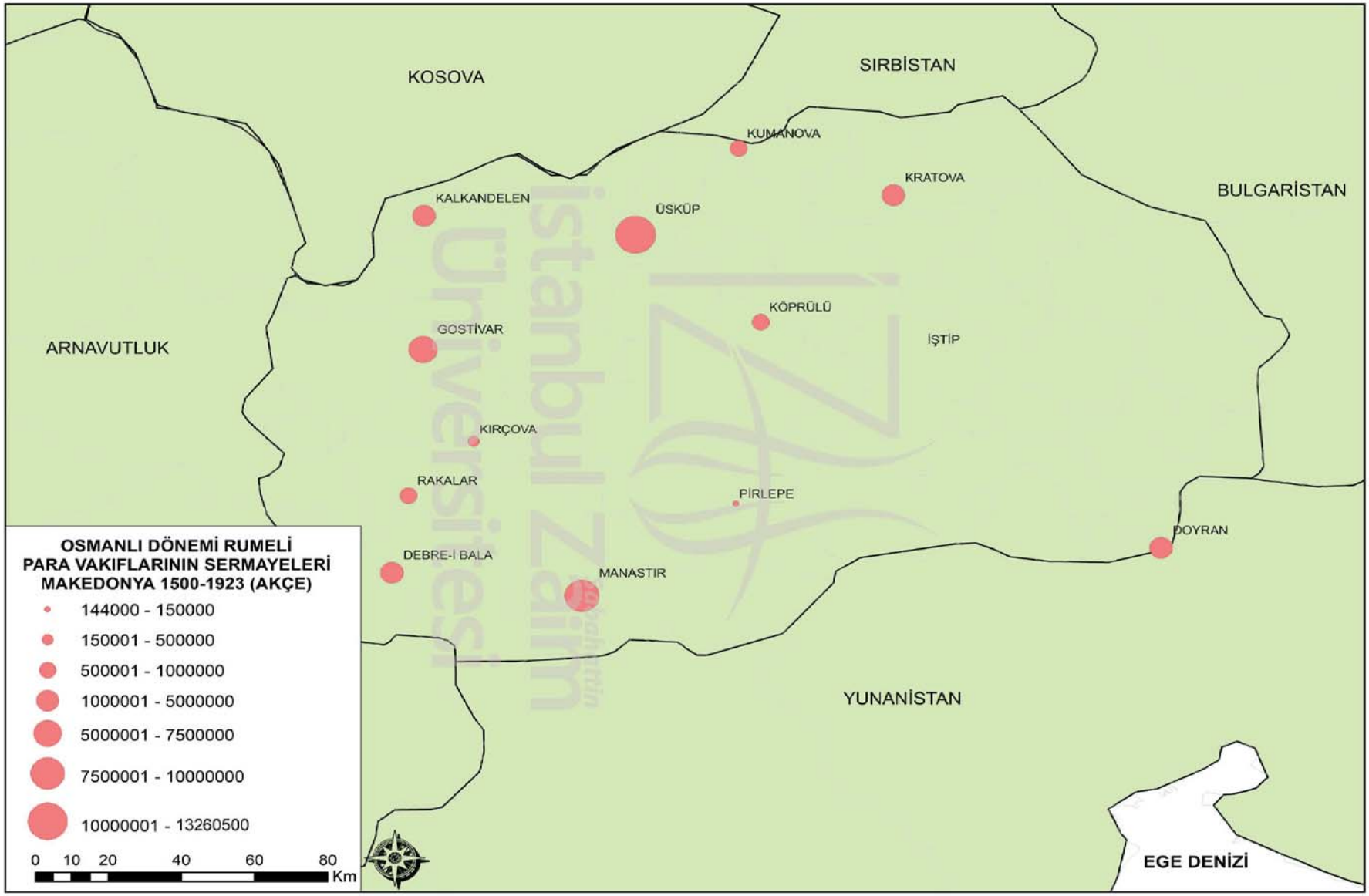
KOSOVA
SIRBİSTAN
KUMANOVA
KRATOVA
BULGARİSTAN
KALKANDELEN
ÜSKÜP
KÖPRÜLÜ
GOSTİVAR
İŞTİP
ARNAVUTLUK
KIRÇOVA
RAKALAR
PİRLEPE
DOYRAN
DEBRE-İ BALA
MANASTIR
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
MAKEDONYA 1500-1923 (AKÇE)
144000 - 150000
150001 - 500000
500001 - 1000000
1000001 - 5000000
5000001 - 7500000
7500001 - 10000000
10000001 - 13260500
0 10 20 40 60 80
Km

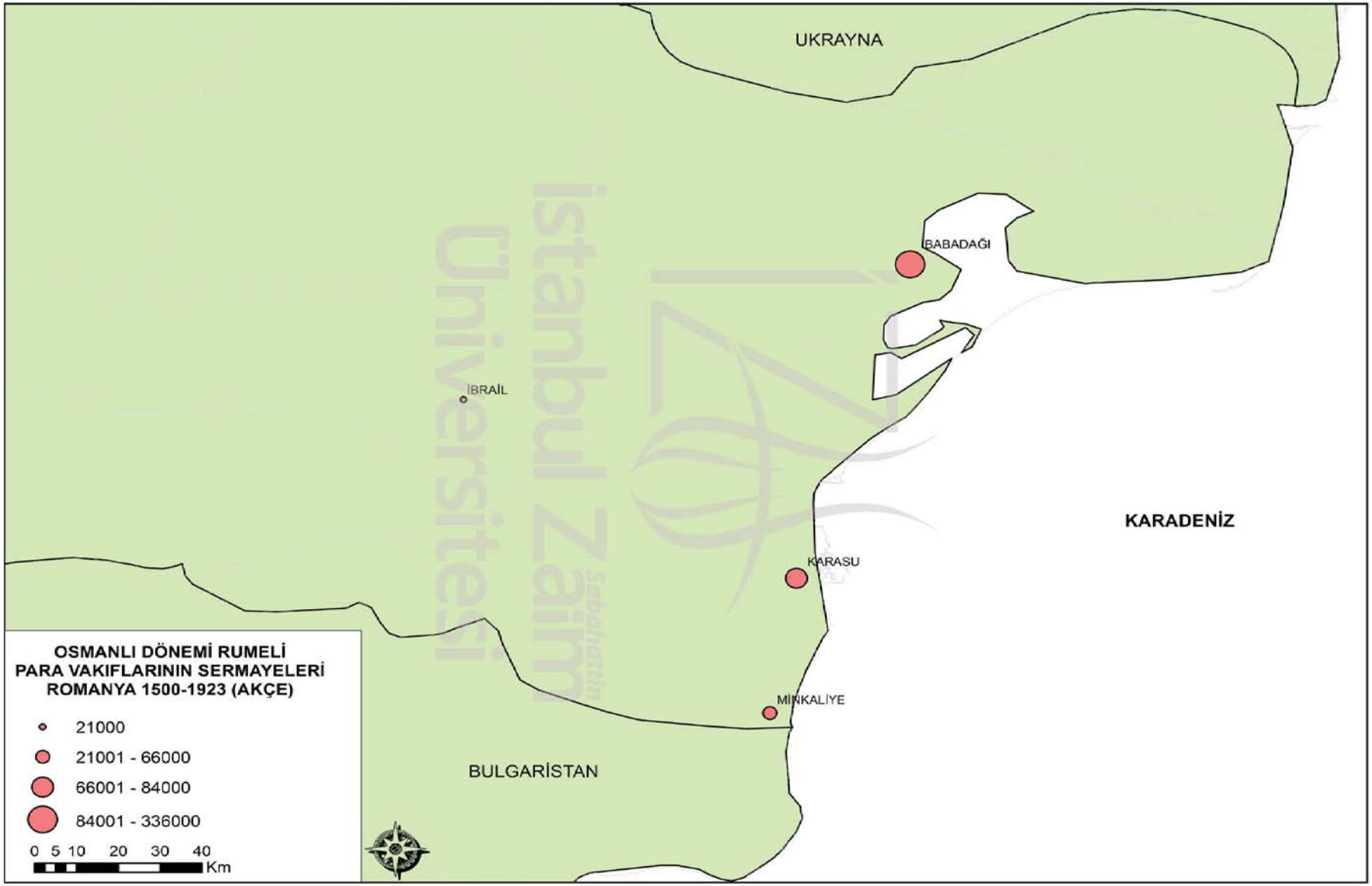
UKRAYNA
BABADAĞI
İBRAİL
KARADENİZ
KARASU
MİNKALİYE
BULGARİSTAN
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
ROMANYA 1500-1923 (AKÇE)
21000
21001 - 66000
66001 - 84000
84001 - 336000
0 5 10 20 30 40
Km

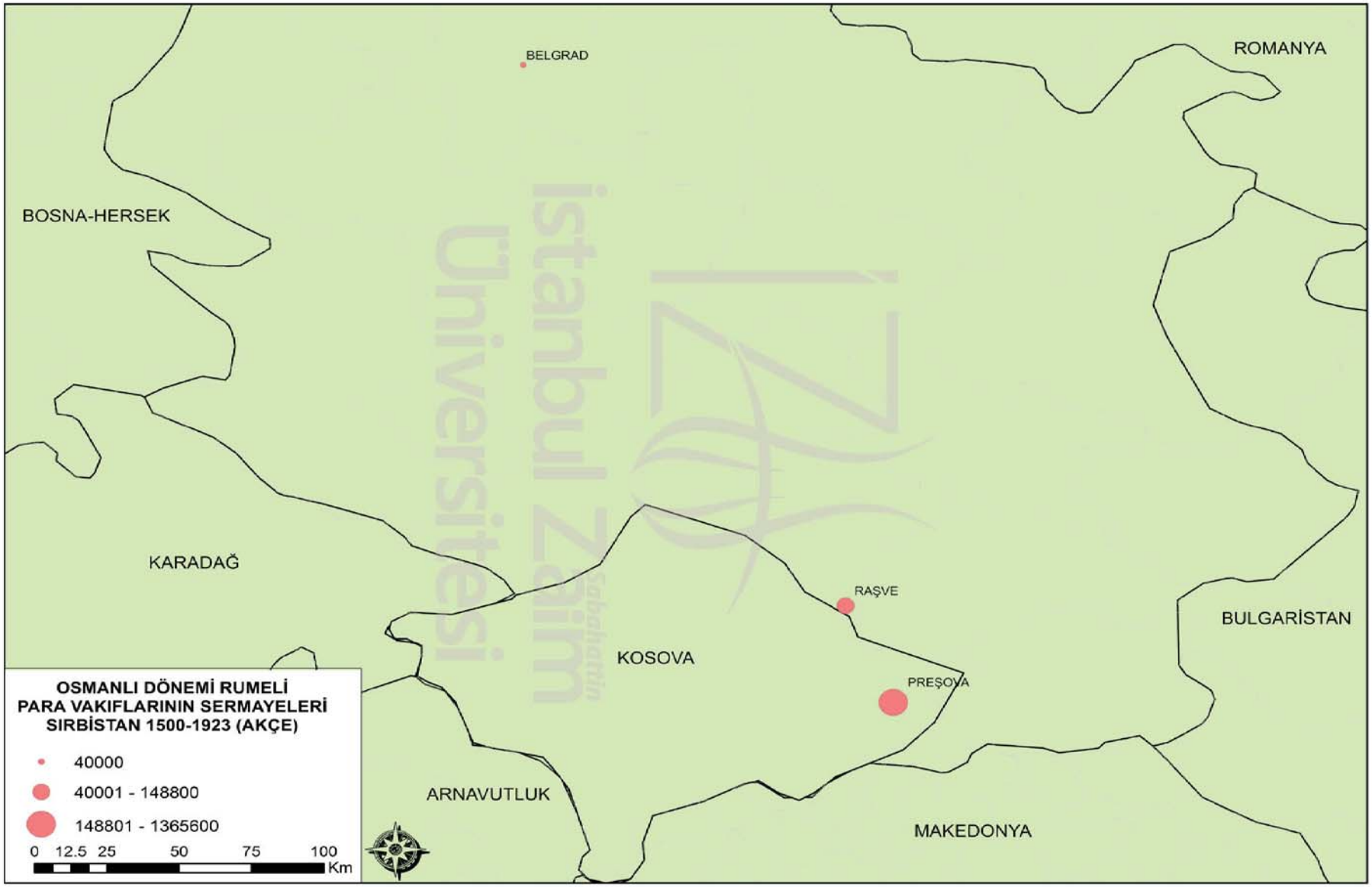
BELGRAD
ROMANYA
BOSNA-HERSEK
KARADAĞ
RAŞVE
BULGARİSTAN
KOSOVA
PREŞOVA
ARNAVUTLUK
MAKEDONYA
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
SIRBİSTAN 1500-1923 (AKÇE)
40000
40001 - 148800
148801 - 1365600
0 12.5 25 50 75 100
Km

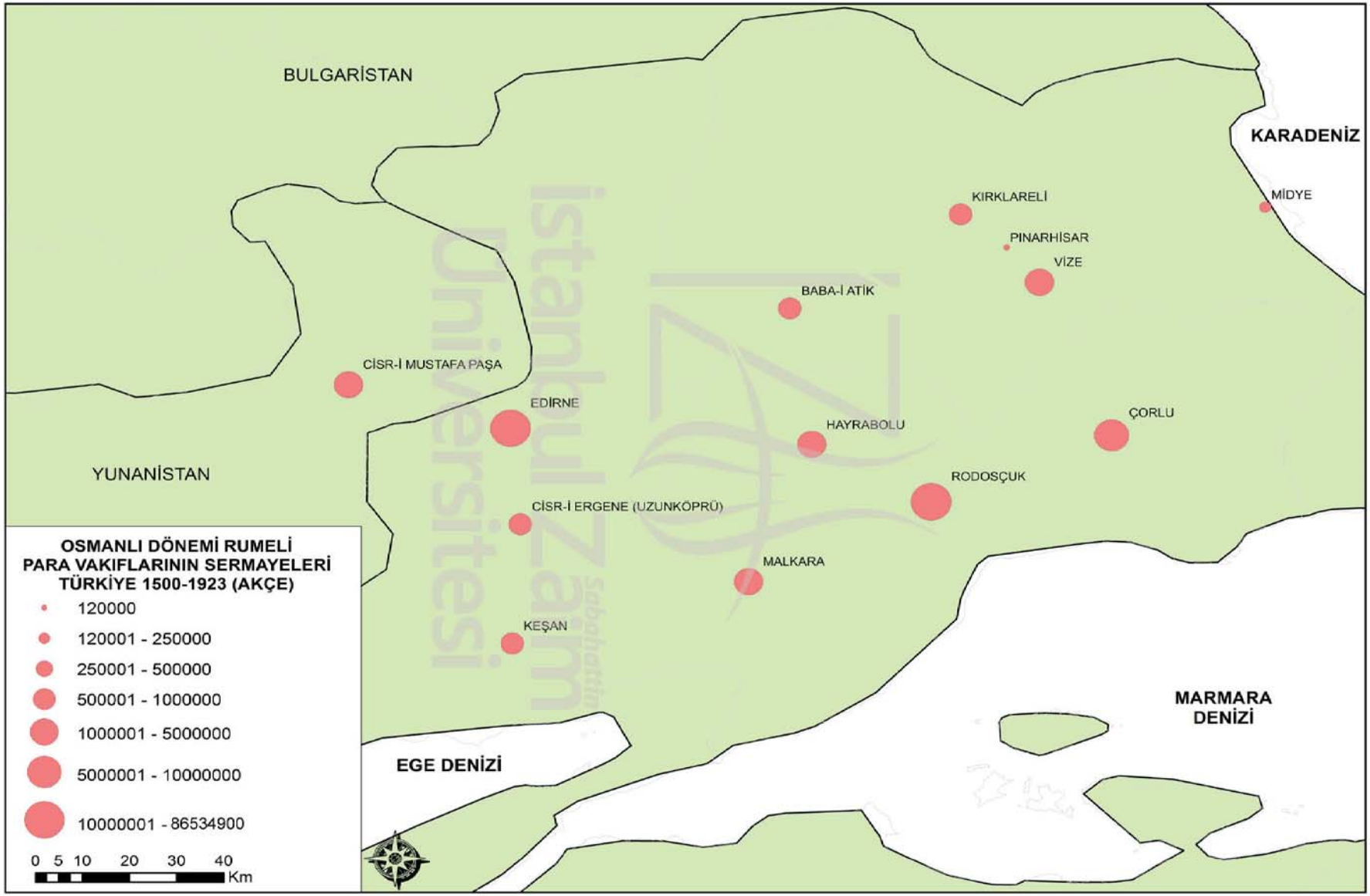
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
KARADENİZ
MARMARA DENİZİ
KIRKLARELİ
MİDYE
PINARHİSAR
VİZE
BABA-İ ATİK
CİSR-İ MUSTAFA PAŞA
EDİRNE
HAYRABOLU
ÇORLU
RODOSÇUK
CİSR-İ ERGENE (UZUNKÖPRÜ)
MALKARA
KEŞAN
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
TÜRKİYE 1500-1923 (AKÇE)
120000
120001 - 250000
250001 - 500000
500001 - 1000000
1000001 - 5000000
5000001 - 10000000
10000001 - 86534900
0 5 10 20 30 40
Km

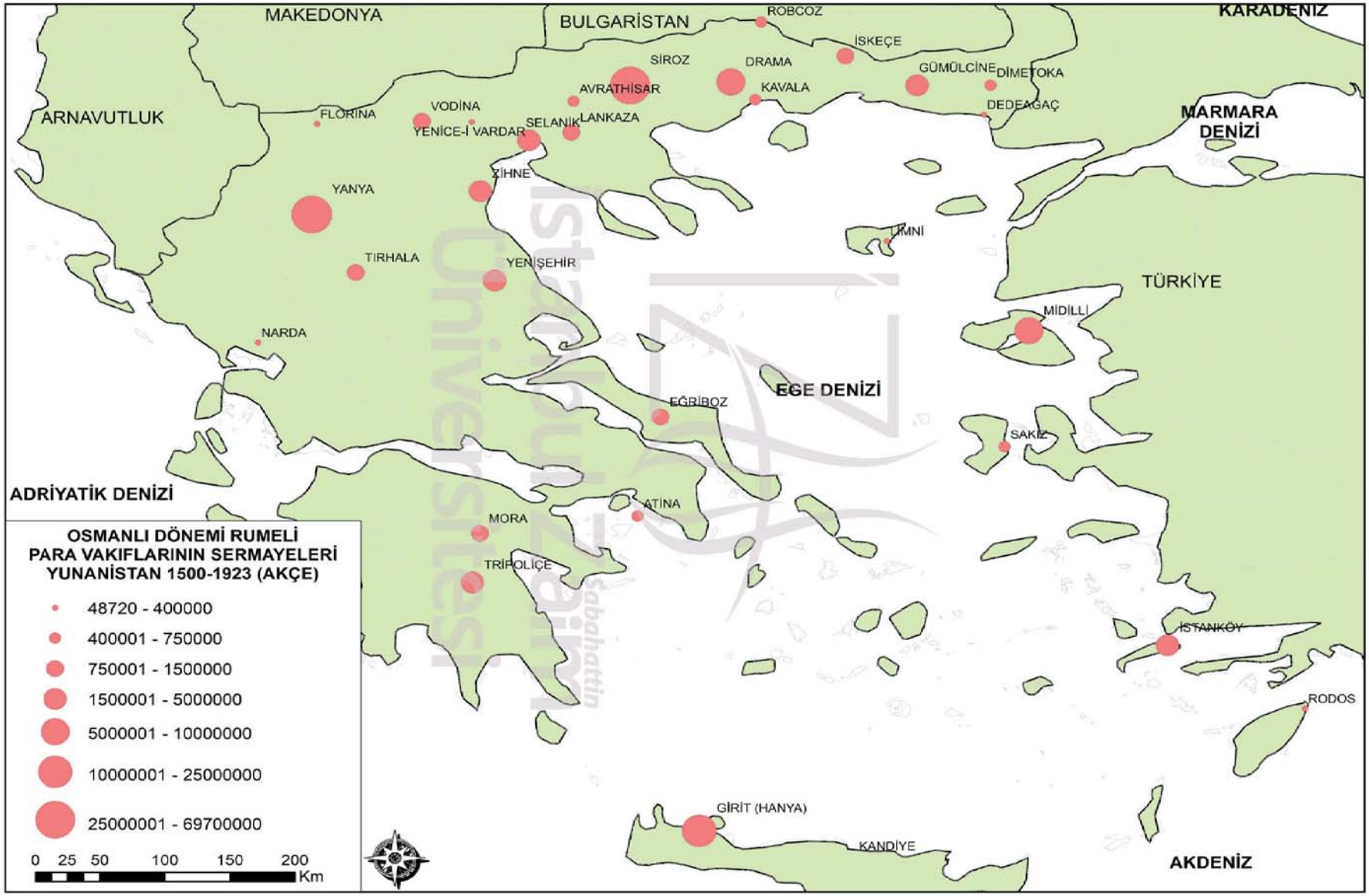
MAKEDONYA
BULGARİSTAN
ROBCOZ
İSKEÇE
KARADENİZ
SİROZ
DRAMA
GÜMÜLCİNE
DİMETOKA
AVRATHİSAR
KAVALA
DEDEAGAÇ
ARNAVUTLUK
FLORİNA
VODİNA
YENİCE-İ VARDAR
SELANİK
LANKAZA
MARMARA DENİZİ
ZİHNE
YANYA
LİMNİ
TİRHALA
YENİŞEHİR
TÜRKİYE
MİDİLLİ
NARDA
EGE DENİZİ
EĞRİBOZ
SAKIZ
ADRİYATİK DENİZİ
ATİNA
MORA
TRİPOLİÇE
İSTANKÖY
RODOS
GİRİT (HANYA)
KANDİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
YUNANİSTAN 1500-1923 (AKÇE)
48720 - 400000
400001 - 750000
750001 - 1500000
1500001 - 5000000
5000001 - 10000000
10000001 - 25000000
25000001 - 69700000
0 25 50 100 150 200
Km

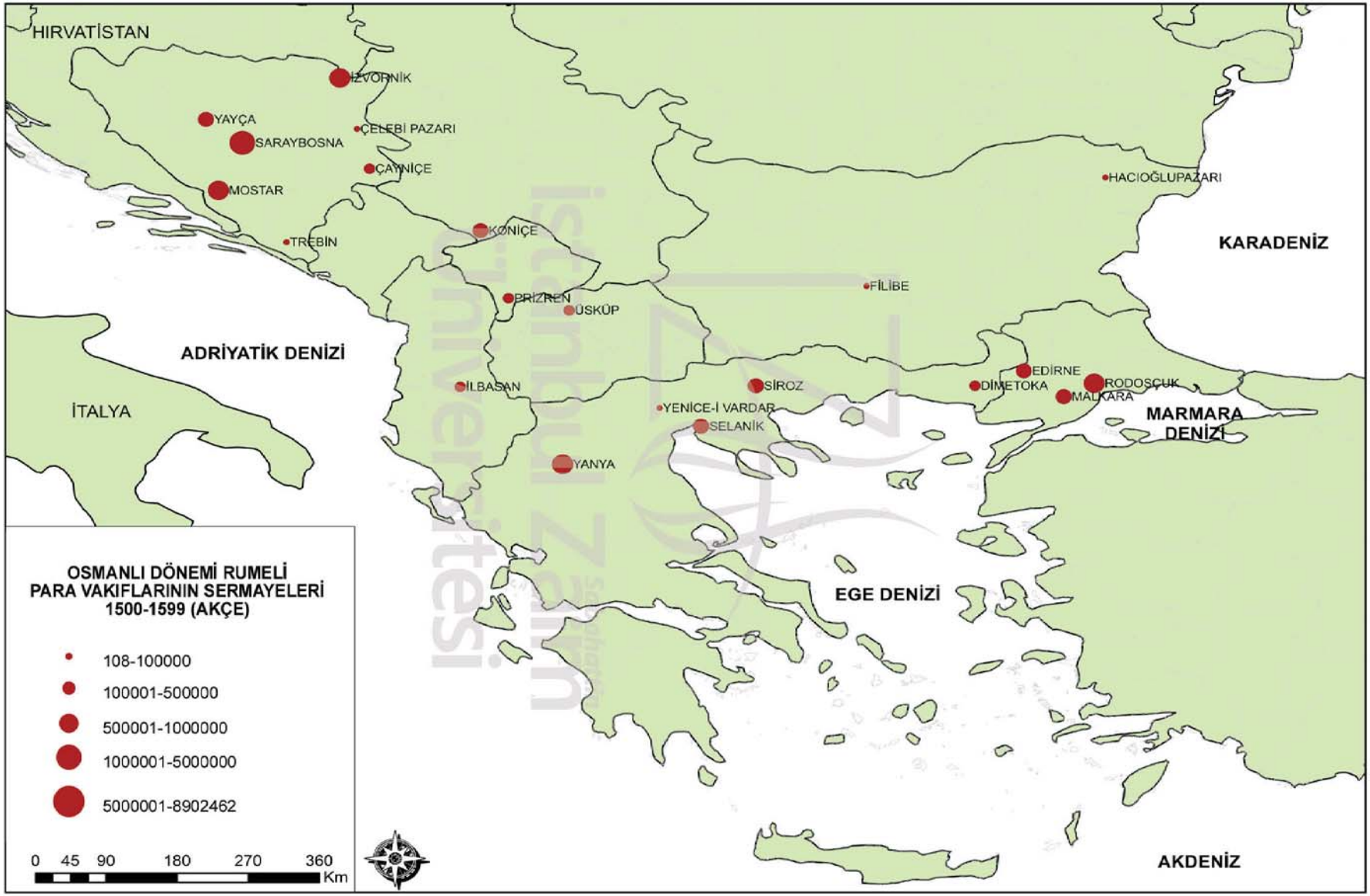
HIRVATİSTAN
İZVORNİK
YAYÇA
SARAYBOSNA
ÇELEBİ PAZARI
ÇAYNİÇE
MOSTAR
TREBİN
KONİÇE
PRİZREN
ÜSKÜP
FİLİBE
HACIOĞLUPAZARI
KARADENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
İTALYA
İLBASAN
SİROZ
YENİCE-İ VARDAR
SELANİK
YANYA
EDİRNE
DİMETOKA
RODOSÇUK
MALKARA
MARMARA DENİZİ
EGE DENİZİ
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1500-1599 (AKÇE)
108-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-8902462
0 45 90 180 270 360
Km

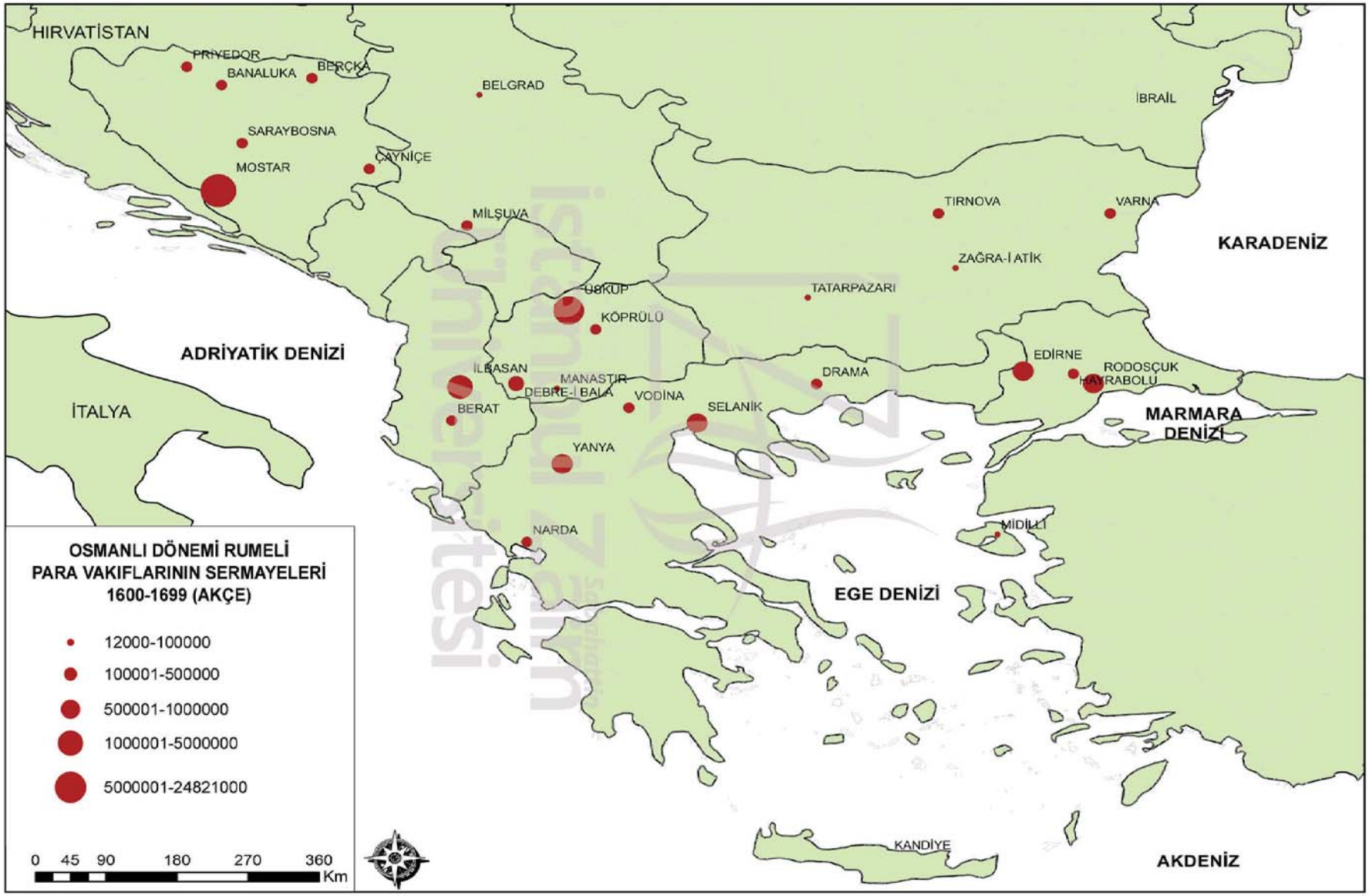
HIRVATİSTAN
PRIYEDOR
BANALUKA
BERÇKA
BELGRAD
İBRAİL
SARAYBOSNA
MOSTAR
ÇAYNİÇE
MİLŞUVA
TIRNOVA
VARNA
KARADENİZ
ZAĞRA-İ ATİK
TATARPAZARI
ÜSKÜP
KÖPRÜLÜ
ADRİYATİK DENİZİ
İLBASAN
MANASTIR
DEBRE-İ BALA
VODİNA
BERAT
SELANİK
EDİRNE
DRAMA
RODOSÇUK
HAYRABOLU
İTALYA
MARMARA DENİZİ
YANYA
NARDA
MİDİLLİ
EGE DENİZİ
KANDİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1600-1699 (AKÇE)
12000-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-24821000
0 45 90 180 270 360
Km

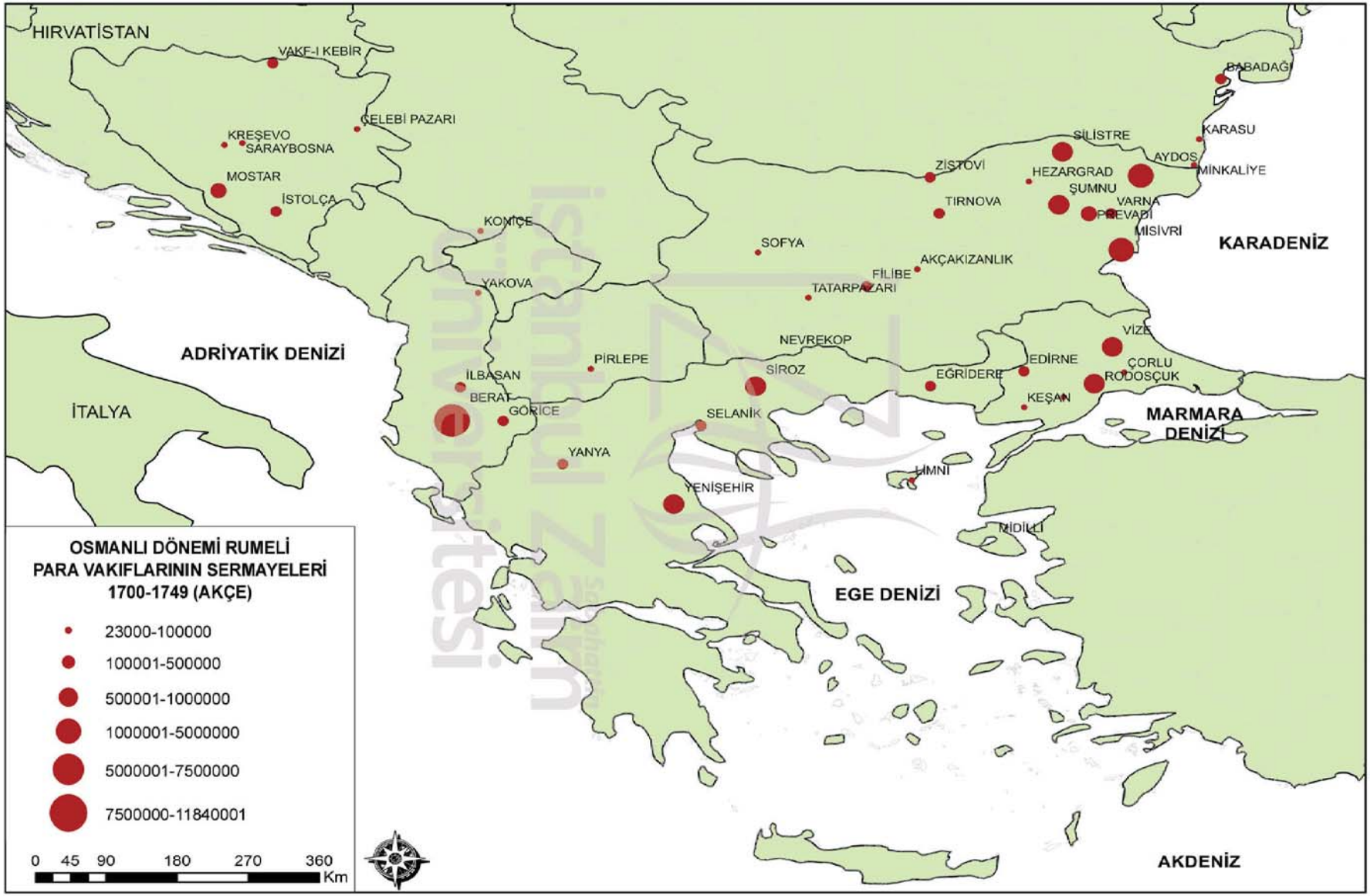
HIRVATİSTAN
VAKF-I KEBİR
ÇELEBİ PAZARI
KREŞEVO
SARAYBOSNA
MOSTAR
İSTOLÇA
KOMİÇE
YAKOVA
ADRİYATİK DENİZİ
İTALYA
İLBASAN
BERAT
GORİCE
PİRLEPE
YANYA
YENİŞEHİR
SELANİK
NEVREKOP
SİROZ
SOFYA
FİLİBE
TATARPAZARI
ZİSTOVİ
TIRNOVA
SİLİSTRE
HEZARGRAD
ŞUMNU
PREVADİ
VARNA
AKÇAKIZANLIK
BABADAĞI
KARASU
AYDOS
MİNKALİYE
MİSİVRİ
KARADENİZ
VİZE
EDİRNE
ÇORLU
RODOSÇUK
EĞRİDERE
KEŞAN
MARMARA DENİZİ
LİMNİ
MİDİLLİ
EGE DENİZİ
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1700-1749 (AKÇE)
23000-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-7500000
7500000-11840001
0 45 90 180 270 360
Km

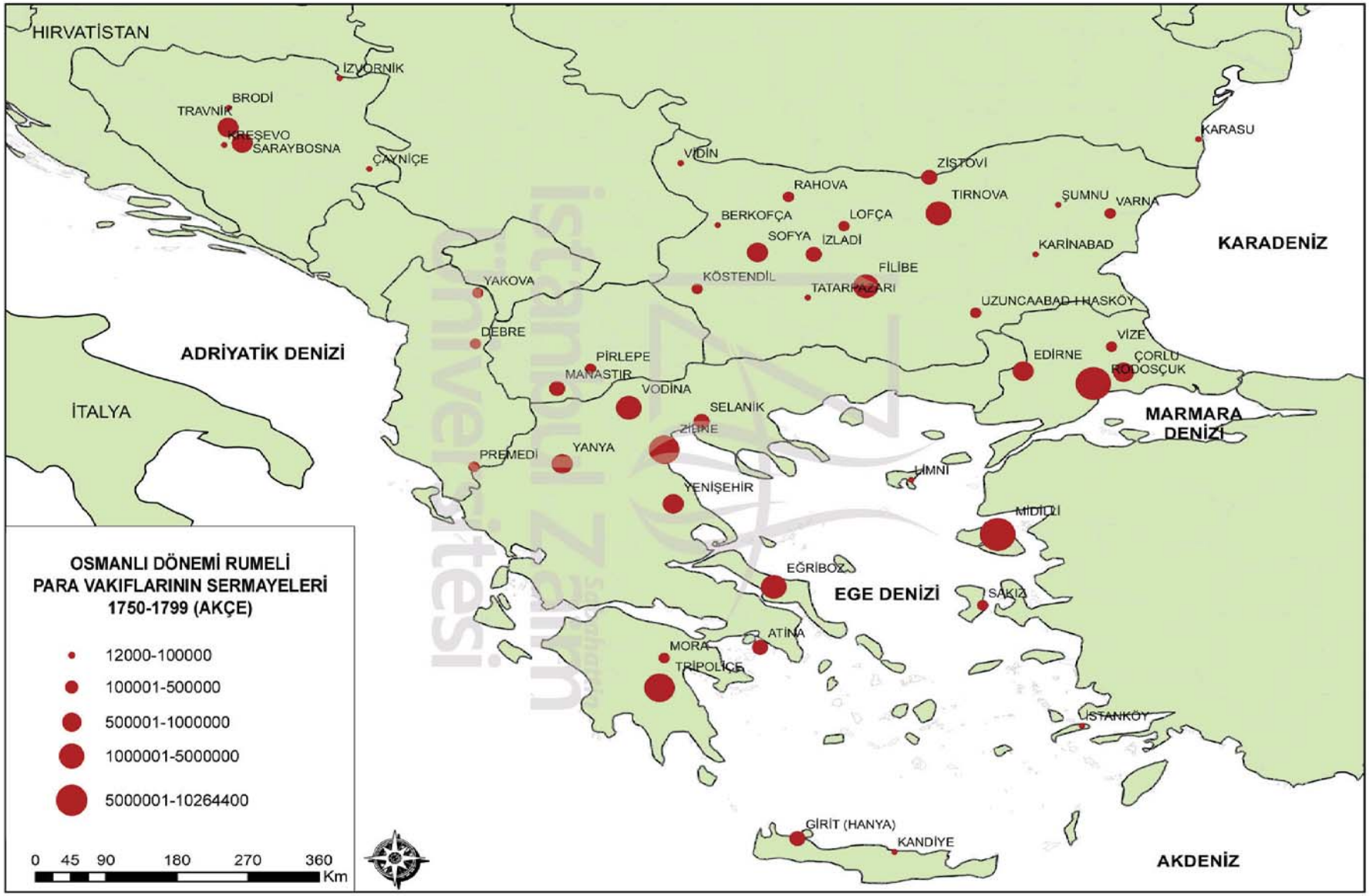
HIRVATİSTAN
İZVORNİK
BRODİ
TRAVNİK
KREŞEVO
SARAYBOSNA
ÇAYNİÇE
VİDİN
ZİSTOVİ
RAHOVA
TIRNOVA
ŞUMNU
VARNA
KARASU
BERKOFÇA
LOFÇA
SOFYA
İZLADİ
KARİNABAD
KARADENİZ
FİLİBE
KÖSTENDİL
YAKOVA
TATARPAZARI
UZUNCAABAD I HASKÖY
DEBRE
VİZE
ADRİYATİK DENİZİ
PİRLEPE
EDİRNE
ÇORLU
RODOSÇUK
MANASTIR
VODİNA
İTALYA
SELANİK
MARMARA DENİZİ
ZİHNE
PREMEDİ
YANYA
LİMNİ
YENİŞEHİR
MİDİLLİ
EĞRİBOZ
EGE DENİZİ
SAKIZ
ATİNA
MORA
TRİPOLİÇE
İSTANKÖY
GİRİT (HANYA)
KANDİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1750-1799 (AKÇE)
12000-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-10264400
0 45 90 180 270 360
Km

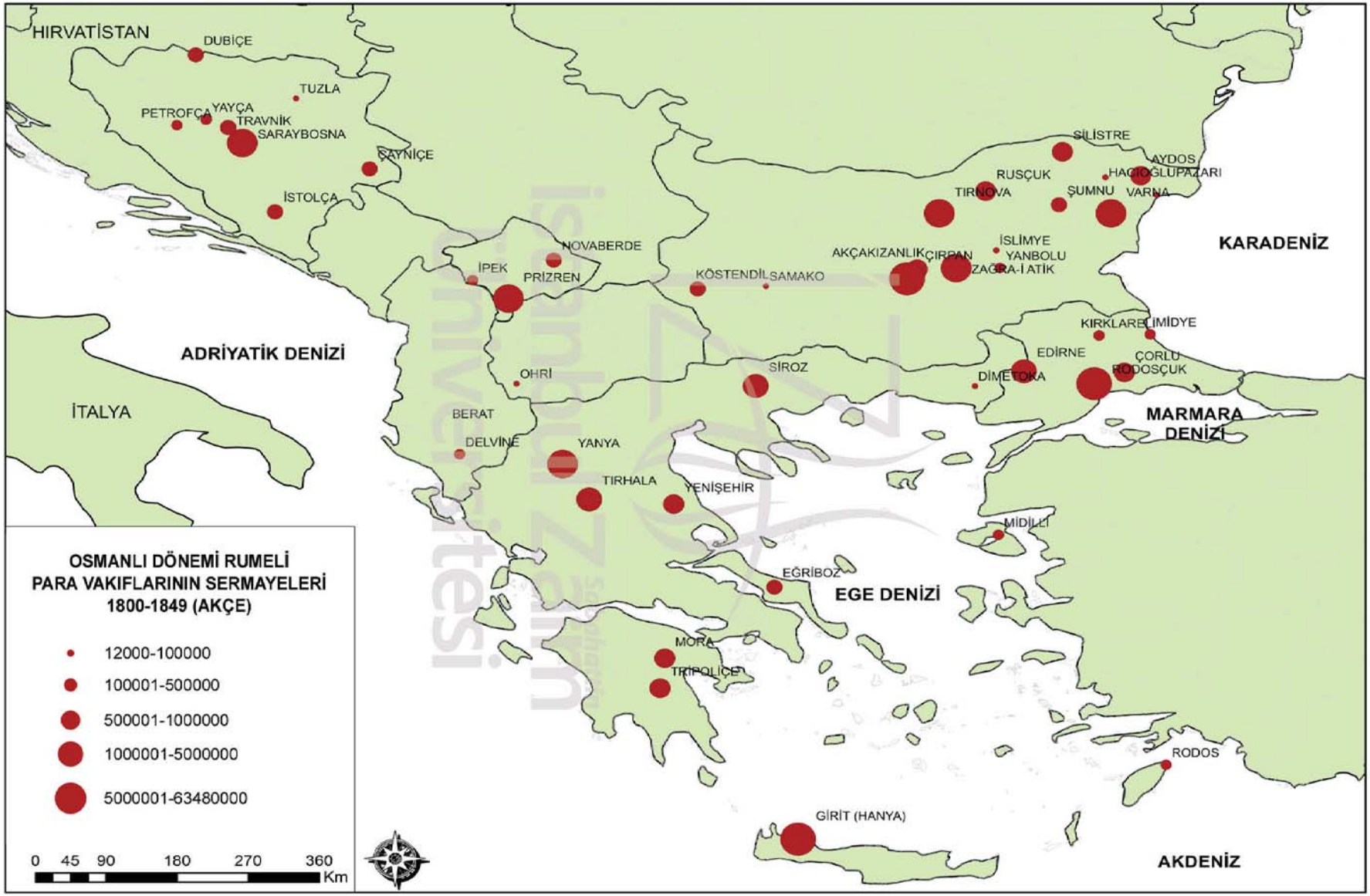
HIRVATİSTAN
DUBİÇE
TUZLA
PETROFCA
YAYÇA
TRAVNİK
SARAYBOSNA
ÇAYNİÇE
İSTOLÇA
NOVABERDE
İPEK
PRİZREN
KÖSTENDİL
SAMAKO
AKÇAKIZANLIK
ÇIRPAN
İSLİMYE
YANBOLU
ZAĞRA-İ ATİK
SİLİSTRE
RUSÇUK
TIRNOVA
ŞUMNU
AYDOS
HACIOĞLUPAZARI
VARNA
KARADENİZ
KIRKLARELİ
MİDYE
EDİRNE
ÇORLU
RODOSÇUK
DİMETOKA
SİROZ
OHRİ
BERAT
DELVİNE
YANYA
TIRHALA
YENİŞEHİR
ADRİYATİK DENİZİ
İTALYA
MARMARA DENİZİ
MİDİLLİ
EĞRİBOZ
EGE DENİZİ
MORA
TRİPOLİÇE
RODOS
GİRİT (HANYA)
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1800-1849 (AKÇE)
12000-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-63480000
0 45 90 180 270 360
Km

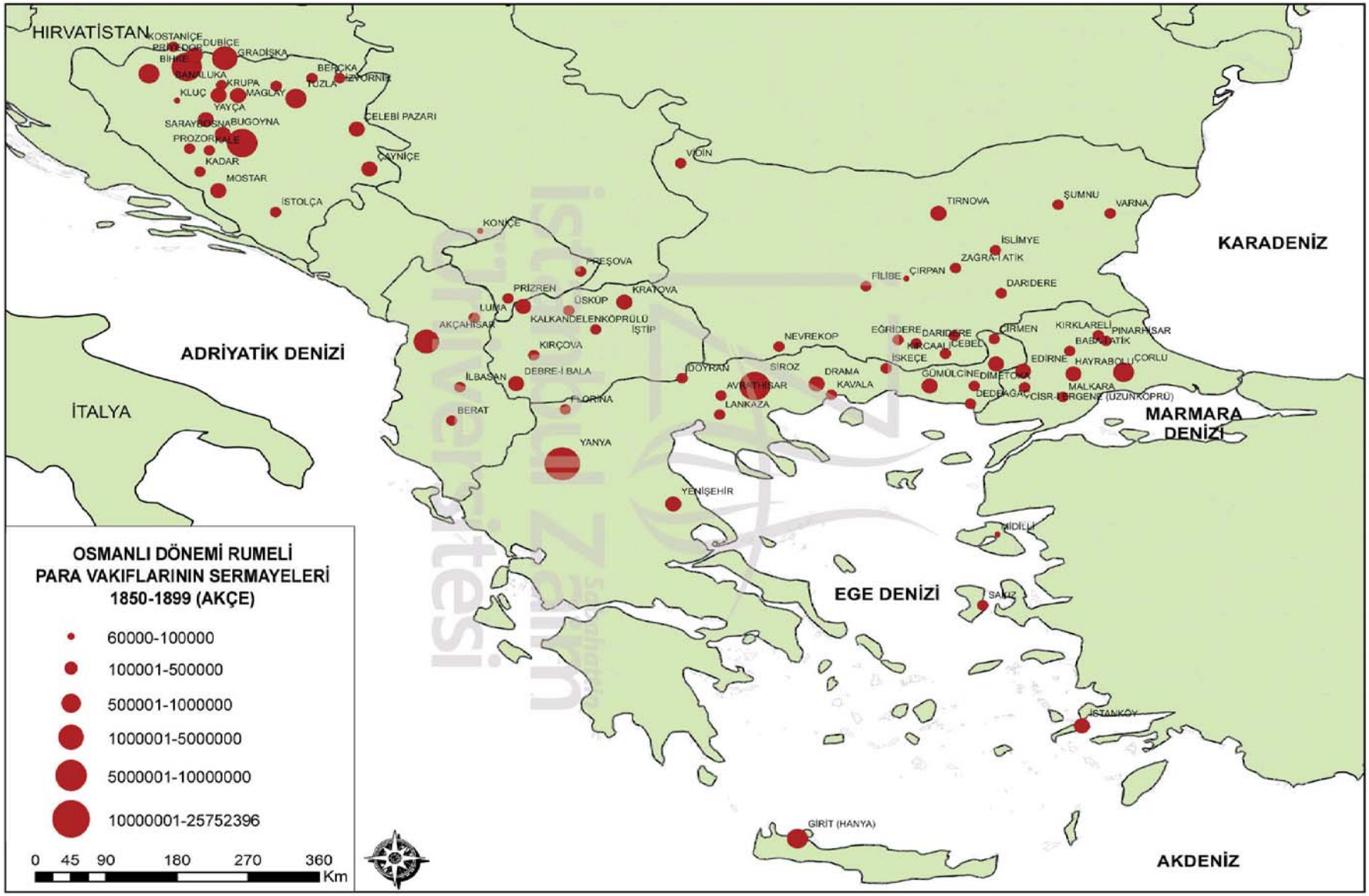
HIRVATİSTAN
KOSTANİÇE
PRIJEDOR
DUBİCE
GRADİSKA
BİHAC
BANJALUKA
BERCKA
TUZLA
SİVORNİK
KRUPA
KLUÇ
MAGLAY
YAYÇA
SARAYBOSNA
BUGOYNA
PROZOR
TRAVNİK
KADAR
MOSTAR
İSTOLÇA
ÇELEBİ PAZARI
ÇAYNİÇE
VİDİN
KONİÇE
PREŞOVA
PRİZREN
KRATOVA
LUMA
ÜSKÜP
AKÇAHİSAR
KALKANDELENKÖPRÜLÜ
İSTİP
KIRÇOVA
İLBASAN
DEBRE-İ BALA
FLORİNA
BERAT
YANYA
YENİŞEHİR
İTALYA
ADRİYATİK DENİZİ
TIRNOVA
ŞUMNU
VARNA
İSLİMYE
ZAĞRA-I ATİK
FİLİBE
ÇIRPAN
DARIDERE
KARADENİZ
EĞRİDERE
DARIDERE
ÇIRMEN
KIRKLARELİ
PINARHİSAR
HIRCAALİ
ÇEBEL
BABAESKİ
İSKEÇE
EDİRNE
HAYRABOLU
ÇORLU
NEVREKOP
DOYRAN
SİROZ
DRAMA
GÜMÜLCİNE
DİMETOKA
AVRATHİSAR
KAVALA
MALKARA
DEDEAĞAÇ
CİSR-İ BERGENE (UZUNKÖPRÜ)
LANKAZA
MARMARA DENİZİ
MİDİLLİ
EGE DENİZİ
SAMOS
İSTANKÖY
GİRİT (HANYA)
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1850-1899 (AKÇE)
60000-100000
100001-500000
500001-1000000
1000001-5000000
5000001-10000000
10000001-25752396
0 45 90 180 270 360
Km

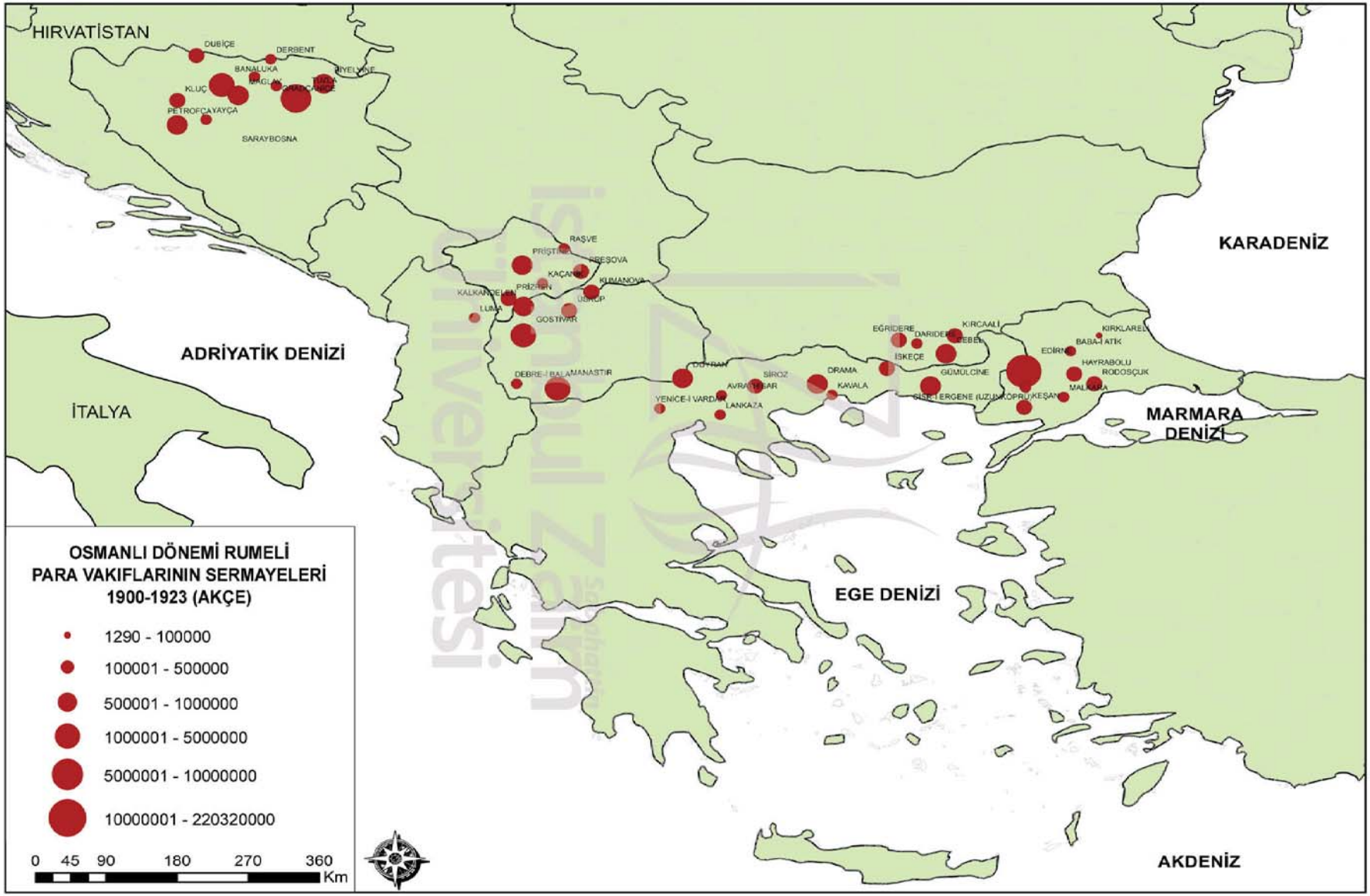
HIRVATİSTAN
DUBİÇE
DERBENT
BANALUKA
BİYELJİNE
KLUÇ
PETROFCAYAYÇA
SARAYBOSNA
RAŞVE
PRİŞTİNE
PRESOVA
KAÇANİK
KUMANOVA
PRİZREN
KALKANDELEN
USKUP
LUMA
GOSTİVAR
DEBRE-İ BALAMANASTIR
ADRİYATİK DENİZİ
İTALYA
KARADENİZ
EĞRİDERE
DARIDERE
KIRCAALİ
DEBELİ
İSKEÇE
EDİRNE
BABA-I ATIK
KIRKLARELİ
HAYRABOLU
RODOSÇUK
MALKARA
GÜMÜLCİNE
DRAMA
KAVALA
DOYRAN
SİROZ
AVRATHİSAR
YENİCE-İ VARDAR
LANKAZA
GELİBOLU
ÇANAKKALE
MARMARA DENİZİ
EGE DENİZİ
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ SERMAYELERİ
1900-1923 (AKÇE)
1290 - 100000
100001 - 500000
500001 - 1000000
1000001 - 5000000
5000001 - 10000000
10000001 - 220320000
0 45 90 180 270 360
Km

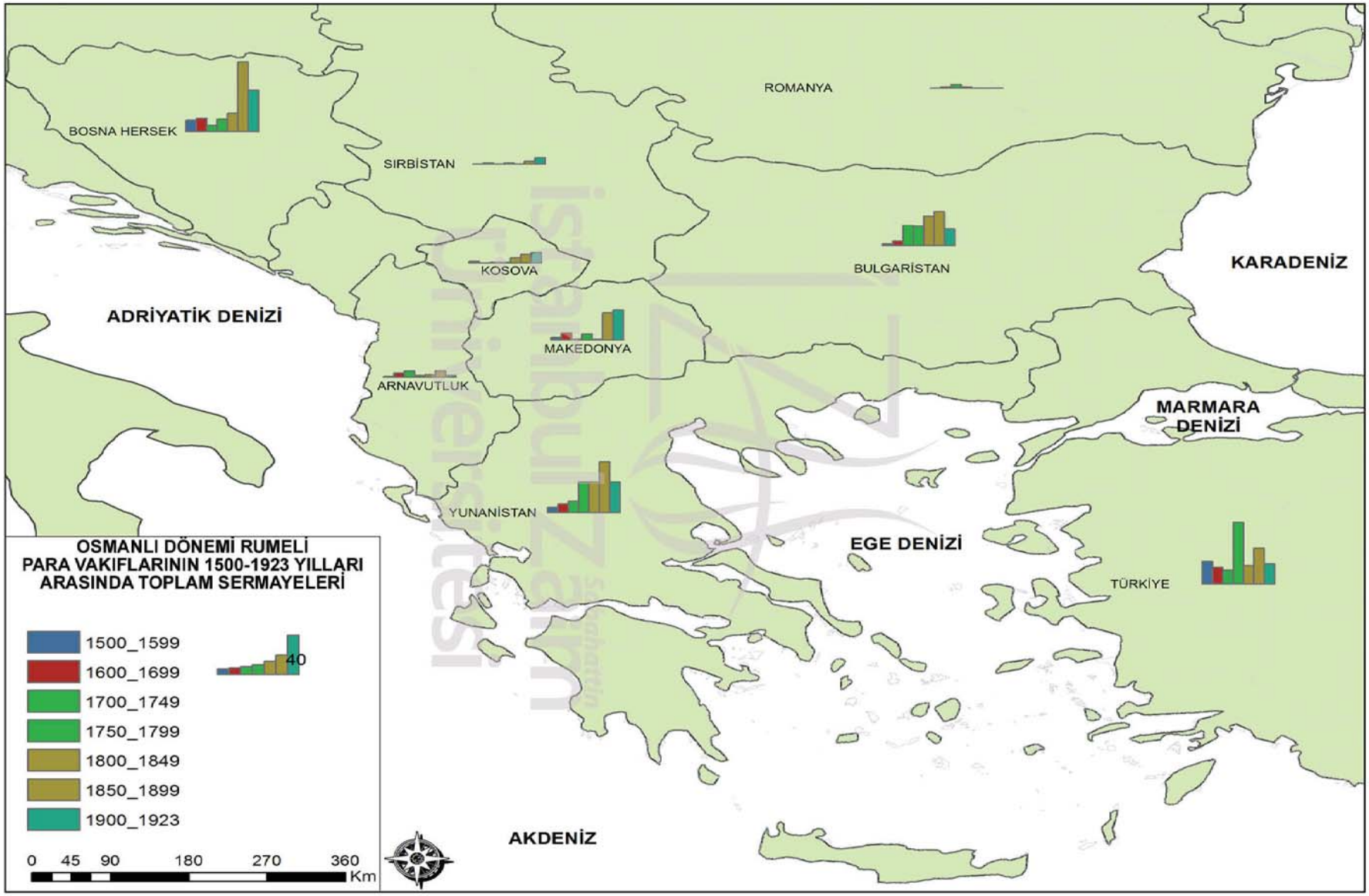
ROMANYA
BOSNA HERSEK
SIRBİSTAN
KOSOVA
BULGARİSTAN
KARADENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
MAKEDONYA
ARNAVUTLUK
MARMARA DENİZİ
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
TÜRKİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARININ 1500-1923 YILLARI ARASINDA TOPLAM SERMAYELERİ
1500_1599
1600_1699
1700_1749
1750_1799
1800_1849
1850_1899
1900_1923
40
0 45 90 180 270 360
Km

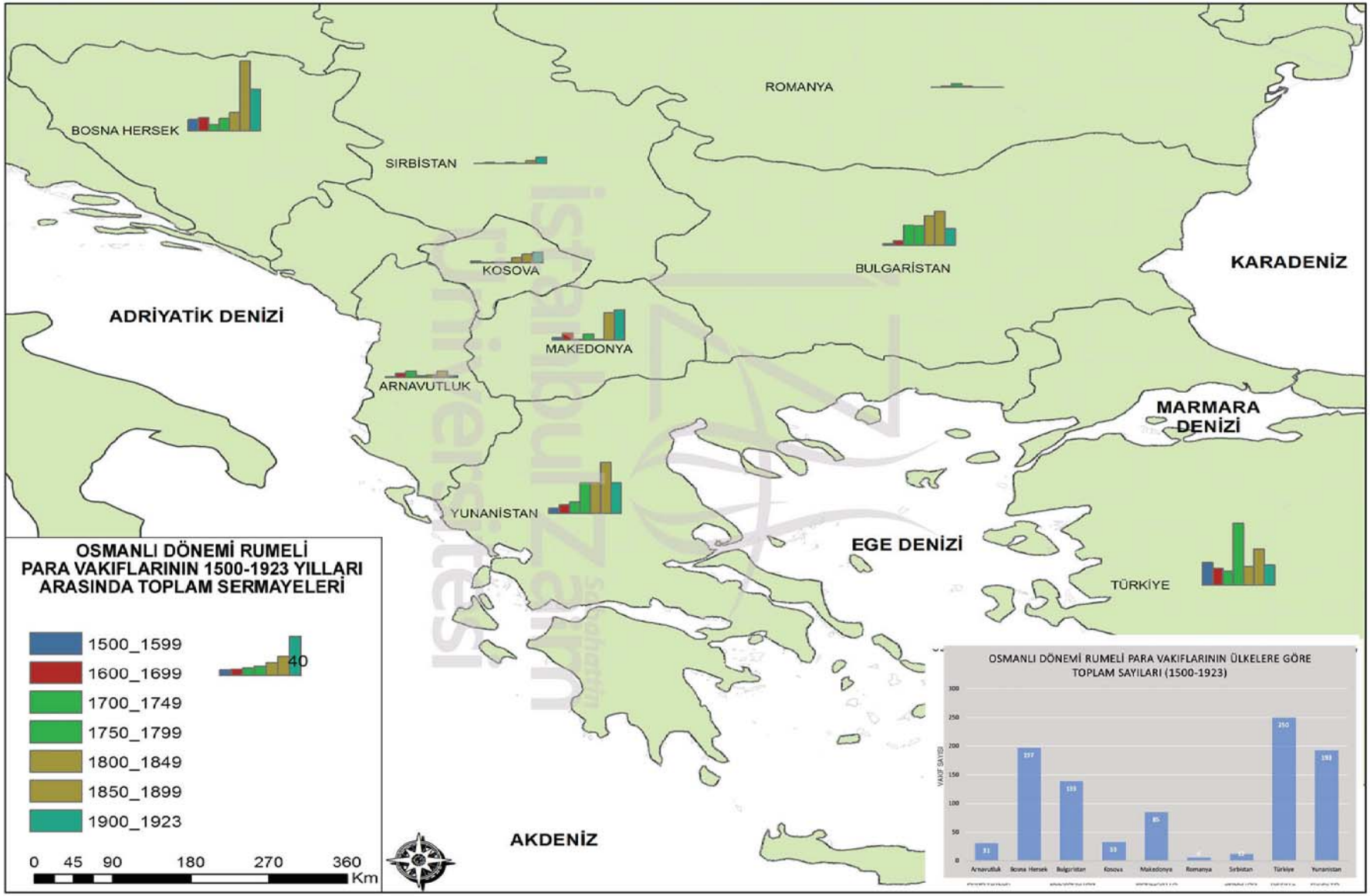
BOSNA HERSEK
SIRBİSTAN
ROMANYA
KOSOVA
BULGARİSTAN
KARADENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
MAKEDONYA
ARNAVUTLUK
MARMARA DENİZİ
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
TÜRKİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARININ 1500-1923 YILLARI ARASINDA TOPLAM SERMAYELERİ
1500_1599
1600_1699
1700_1749
1750_1799
1800_1849
1850_1899
1900_1923
40
0 45 90 180 270 360
Km
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARININ ÜLKELERE GÖRE TOPLAM SAYILARI (1500-1923)
VAKIF SAYISI
300
250
200
150
100
50
0
31
197
133
33
85
4
11
250
193
Arnavutluk
Bosna Hersek
Bulgaristan
Kosova
Makedonya
Romanya
Sırbistan
Türkiye
Yunanistan

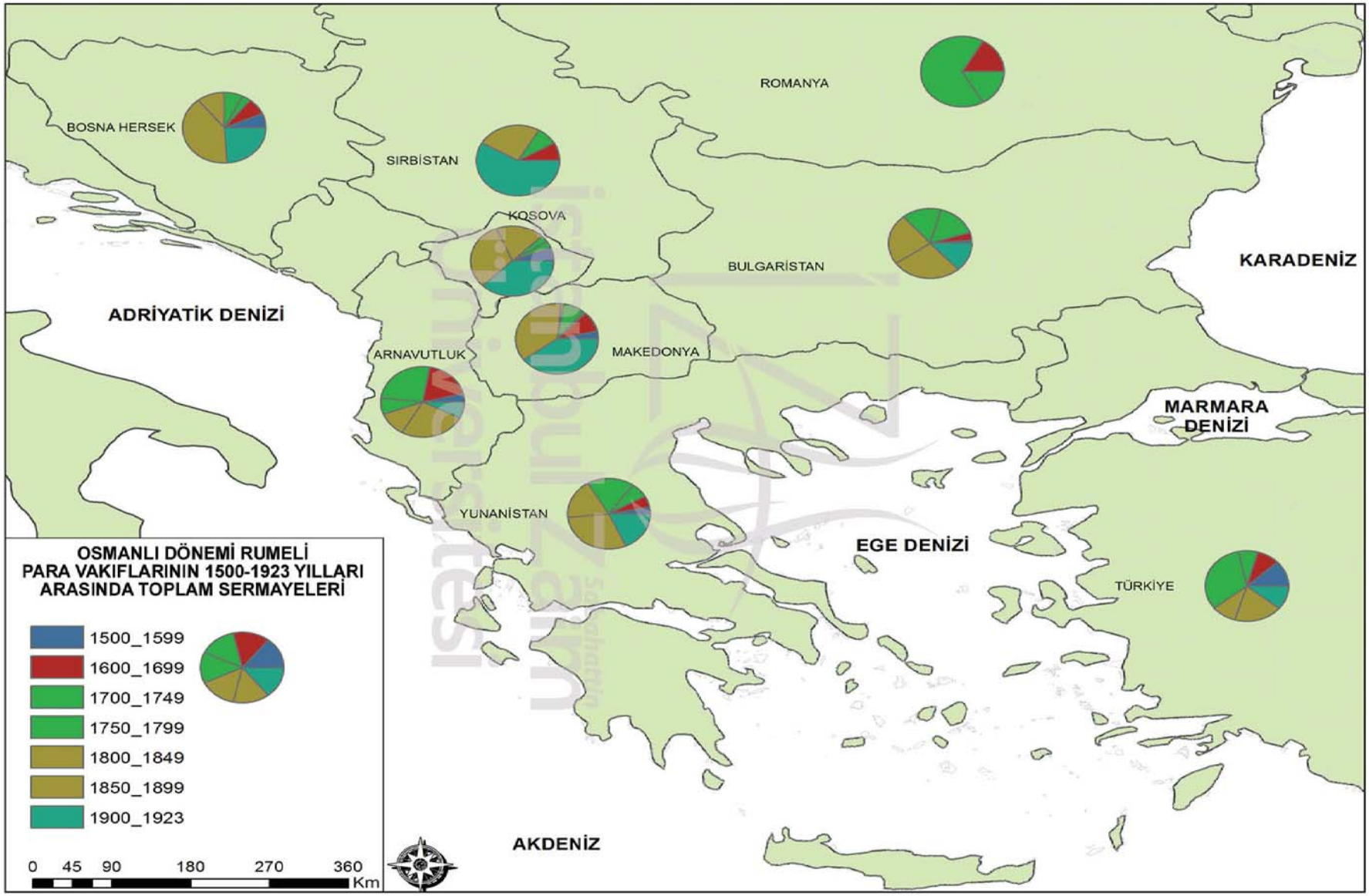
ROMANYA
BOSNA HERSEK
SIRBİSTAN
KOSOVA
BULGARİSTAN
KARADENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
ARNAVUTLUK
MAKEDONYA
MARMARA DENİZİ
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
TÜRKİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ
PARA VAKIFLARININ 1500-1923 YILLARI
ARASINDA TOPLAM SERMAYELERİ
1500_1599
1600_1699
1700_1749
1750_1799
1800_1849
1850_1899
1900_1923
0 45 90 180 270 360
Km

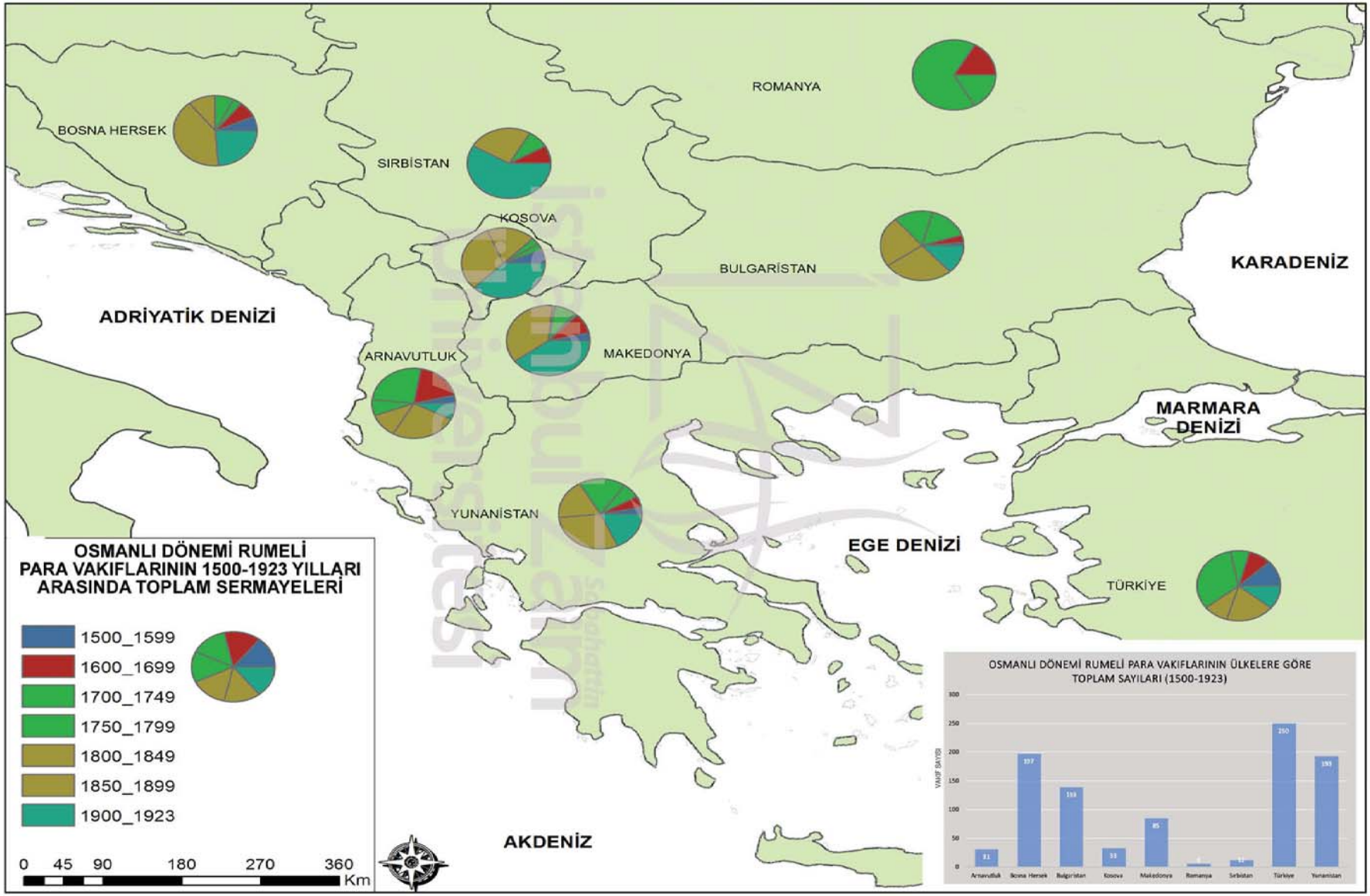
ROMANYA
BOSNA HERSEK
SIRBİSTAN
KOSOVA
BULGARİSTAN
KARADENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
ARNAVUTLUK
MAKEDONYA
MARMARA DENİZİ
YUNANİSTAN
EGE DENİZİ
TÜRKİYE
AKDENİZ
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARININ 1500-1923 YILLARI ARASINDA TOPLAM SERMAYELERİ
1500_1599
1600_1699
1700_1749
1750_1799
1800_1849
1850_1899
1900_1923
0 45 90 180 270 360
Km
OSMANLI DÖNEMİ RUMELİ PARA VAKIFLARININ ÜLKELERE GÖRE TOPLAM SAYILARI (1500-1923)
VAKIF SAYISI
300
250
200
150
100
50
0
31
197
133
33
85
5
13
250
193
Arnavutluk
Bosna Hersek
Bulgaristan
Kosova
Makedonya
Romanya
Sırbistan
Türkiye
Yunanistan

İZ
Sabahattin
İstanbul Zaim
Üniversitesi

İNDEKS

A

Abd, 16, 21.
Akarât, 21.
Akçe, 22, 76.
Akid, 22.
Alâmet, 22.
Âm, 22.
A'mâl, 21, 40.
A'mâlü'l-hayriye, 21.
A'mâlü's-sâlihât, 21.
Âmil, 22.
Arâzî, 22.
Âriyet, 22.
Arnavutluk, 10, 48, 49, 70, 72, 74, 81, 89.
Asabe, 22.
Asıl, 22.
Avârız, 22, 158.
Avârız vakfı, 22.

B

bahçe, 22, 49.
Batın, 23.
Bedel, 23.
Belgrad, 48, 49.
Ber, 23.
Berat, 140, 157.
Ber vech-i mer'î, 23.
Beyân, 23.
Bey' bi'l-vefâ, 23.
Beytülmâl, 23, 40.
Bey' ve şirâ, 23.
Bidâ'a, 23.
Bosna, 10, 48, 49, 70, 72, 73, 74, 81, 82, 83, 89, 90, 145, 154.
Bulgaristan, 10, 13, 70, 72, 74, 81, 85, 91, 92, 139.

C-Ç

Câbî, 24.
Câiz, 24.
Cemâziyelâhir, 17.
Cemâziyelevvel, 17.
Cibâyet, 24.
Cihet, 24.
Cumhûr, 24.
Çorlu, 145, 146, 147.

D

Damân, 24.
Dâr, 24.
değirmen, 138, 146.
Delâlet, 25.
Delîl, 25.
Devlet, 17, 23, 25, 44, 48, 53, 111, 157, 158, 160.
Deyn, 25.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Dînâr, 25.
Dirhem, 25, 76, 97.
Dîvân, 25, 26.
Dîvân-ı Hümâyûn, 26.
Du'â, 26.

E

Edâ, 26, 45.
Edirne, 10, 13, 15, 47, 48, 52, 56, 70, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 82, 86, 87, 98, 114, 115, 117, 121, 122, 131, 135, 140, 141, 142, 143, 157.
Eğriboz, 144.
Ehl-i örf, 26.
Ehliyet, 26.
Ekber, 26.
Emânet, 26.
Emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker, 26.
Emvâl, 26.
Esedî, 26, 76.
Evkāf-ı Hümâyûn Nezâreti, 26.

F

Fakîh, 27.
Fels, 27.
Ferâğ, 27.
Fesâd, 27.
Fesih, 27.
Fıkıh, 22, 27, 28, 29, 30, 33, 38, 43.
Filibe, 47, 48, 50, 105, 116, 117, 121, 122, 154.
fitil, 25.
forint, 75, 82.

G

Galle, 27.
Gümülcine, 48, 148.

H

Hacı, 56, 98, 118, 139, 141, 142, 143, 144, 147, 148.
Hâciyât, 27.
Haciz, 27.
Hâkim, 27.
hamam, 22, 52, 56.
han, 22, 36, 38, 52, 56, 118, 126.
Harâm, 28.
Harem, 28.
Harîm, 28.
Hatîb, 28.
Hayrabolu, 140.
Helâl, 28.
hınta, 146.
Hibe, 28.
Hikmet, 28.
Hilâf, 28.
Hitâb, 28.
Hudûd, 28, 96.
Hudûdnâme, 28.
Hüküm, 27, 29.

I-İ

Îne, 32.
Itk, 29.
İbdâl / tebdîl, 29.
İcâb, 29.
İcâre, 25, 29.
İcâre-i vâhide, 29.
İcâreteyn, 29.
İcâzet, 29.
İctihâd, 29.
İhrâz, 30.
İhtilâf, 28, 30.
İhtiyâc, 30.
İhtiyâr, 30.
İkāmet, 30.
İkrâh, 30.
İkrâr, 30.
İlmiyye, 30, 158, 159.
İltizâm, 30.
imâm, 146.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İmâm, 31, 36, 96.
İnân, 31, 32.
İn'ikād, 31.
İntikāl, 32.
İrâde, 32.
İrtifâk, 32.
İstibdâl, 32, 33.
İstidâne, 33.
İstiğlâl, 33, 34.
İstikrâz, 34.
İsti'mâl, 33, 34.
İstimlâk, 34.
İstirbâh, 34, 143.
İştip, 47, 146.
İştirâk, 34.
İzladi, 145.

K

Kabz, 34.
Kaçanik, 138.
Kādî, 34.
Kā'ide, 35.
Kāime, 35.
kale, 26.
Kalkandelen, 49.
Karz-ı hasen, 35.
Kasıd, 35.
Katî'a, 35.
Kâtib, 16, 35.
Kavala, 50.
Kayyım, 35.
Kefâlet, 35.
Kefîl, 35.
kırâat, 24.
Kırâz, 24, 35, 36.
Kıyâs, 36.
Kızılhisar, 144.
Kosova, 10, 47, 48, 49, 70, 72, 74, 81, 89, 156, 157.
Köprülü, 56, 65, 158.
Köstendil, 47.
kron, 75, 82.
Kurbet, 36.

L

Lüzûm, 36.

M

mağaza, 147.
Makedonya, 10, 48, 70, 72, 74, 75, 81, 89, 146.
Mâl, 36.
Malkara, 137.
Manastır, 47, 147.
meblağ, 108, 124, 135, 136, 137, 139, 145.
Meclis, 37.
Mefkūd, 37.
Menfa'at, 37.
Menkūl, 37.
Merâfık, 37.
Mesîl, 37.
Meskûkât, 37.
Metrûk, 37.
Mevât, 30, 37.
Mevkūf, 38.
mevlid, 145.
Mezheb, 38.
Me'zûn, 38.
Midilli, 138.
Milk, 38.
Mislî, 38.
Mora, 49.
Mu'âmele-i şer'iyye, 38.
Mubâh, 38.
Mudârebe, 38.
Mufâvaza, 39.
Muğârese, 39.
Muharrem, 17, 146.
Muhkem, 39.
Mukāta'alı vakıf, 39.
Mukayyed, 39.

İstanbul Şehir Üniversitesi Şabahattin Zaim

murâbaha, 38, 39, 40, 130, 138, 139, 142, 148.
Murâbaha, 39.
Mübrem, 40.
Müessesât-ı hayriyye, 40.
Müezzin, 40, 144.
mülk, 28, 29, 33, 34, 38, 39, 40, 44, 138.
Mülk, 28, 34, 40, 41.
Mülkiyet, 40.
Müsakkafât, 21, 40.
Mütevellî, 40.

N

Nafaka, 40.
Nakid, 40.
Nâzır, 41, 144.
Nâzır-ı vakf, 41.
Nevâib, 41.
Nevâzil, 41.
Niğbolu, 52.
Niyâbet, 42.
Niyet, 42.

O-Ö

Ohri, 47, 49.
Özür, 42.

P

Pirlepe, 47.
Prizren, 156, 157, 158.

R

Rakabe, 42.
Rebiülevvel, 124, 142, 143, 147.
Receb, 134, 138, 140.
Rehin, 42.
Resm, 42.
Re'sü'l-mâl, 42.
Rıtl, 42.
Rızâ, 42.
ribh, 10, 11, 40, 74, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 92, 93, 124, 125, 142.
Risâlet, 42.
Rodos, 49.
Rodoscuk, 118, 143.
Rumeli Kazaskeri, 134.

S-Ş

Safer, 18, 124, 141.
Sak, 42.
Saraybosna, 13, 49.
Selanik, 48, 49, 117, 118, 121, 158.
Semen, 42.
Serez, 145.
Seyyid, 16, 97, 142, 143.
Sıhhat, 43.
sini, 85.
Siroz, 144.
Sofya, 47, 48.
Süknâ, 43.
Sünnet, 19, 29, 43.
Şâhid, 43.
Şâri, 43.
Şart, 33, 43.
Şart-ı fâsid, 43.
Şehir, 118, 119, 121, 155, 159.
Şeyhülislâm, 43, 98.
Şuhûdü'l-hâl, 43.

T

Tekfurdağı, 140.
Tekirdağ, 10, 70, 71, 73, 74, 79, 80, 86, 87, 118, 119, 121, 122, 136, 140, 153.
tekke, 43, 50, 51, 94, 145.
Temyîz, 43.
Tercîh, 43.
Tevliyet, 43, 147.
Tırhala, 124.
Tırnova, 139.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

U-Ü

U, 90.
Üsküdar, 159.
Üsküp, 48, 119, 120, 121, 122, 138, 158.

V

vakf, 9, 15, 22, 29, 31, 36, 38, 41, 56, 61, 127, 137, 139, 140, 141, 148.
Vakıf, 10, 20, 24, 27, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 50, 52, 54, 59, 60, 63, 65, 66, 68, 71, 72, 74, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 104, 105, 109, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 127, 130, 133, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 149, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161.
vâkıf, 13, 23, 31, 33, 36, 41, 43, 133.
Vâkıf, 44, 116, 117, 118, 120, 134, 136, 138, 144.
Vâkıfe, 44, 116, 135, 145.
Varna, 49.
Vasî, 44.
Vedî'a, 44.
Vekâlet, 38, 44.
Velâyet, 44, 45.
Velî, 45.
Vesâyet, 45.
Vücûh, 45.

Y

yağ, 145.
Yanya, 143.

Z

Zâhir, 45.
Zeheb, 45.
Zevi'l-erhâm, 45.
Zeyl, 45.
Zeyl-i vakfiyye, 45.
Zilhicce, 18, 139.
Zürrî vakıf, 45.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi